

Magyarország régióinak földrajza

szerkesztette: *Dr. Szabó Géza*

tanszékvezető egyetemi docens

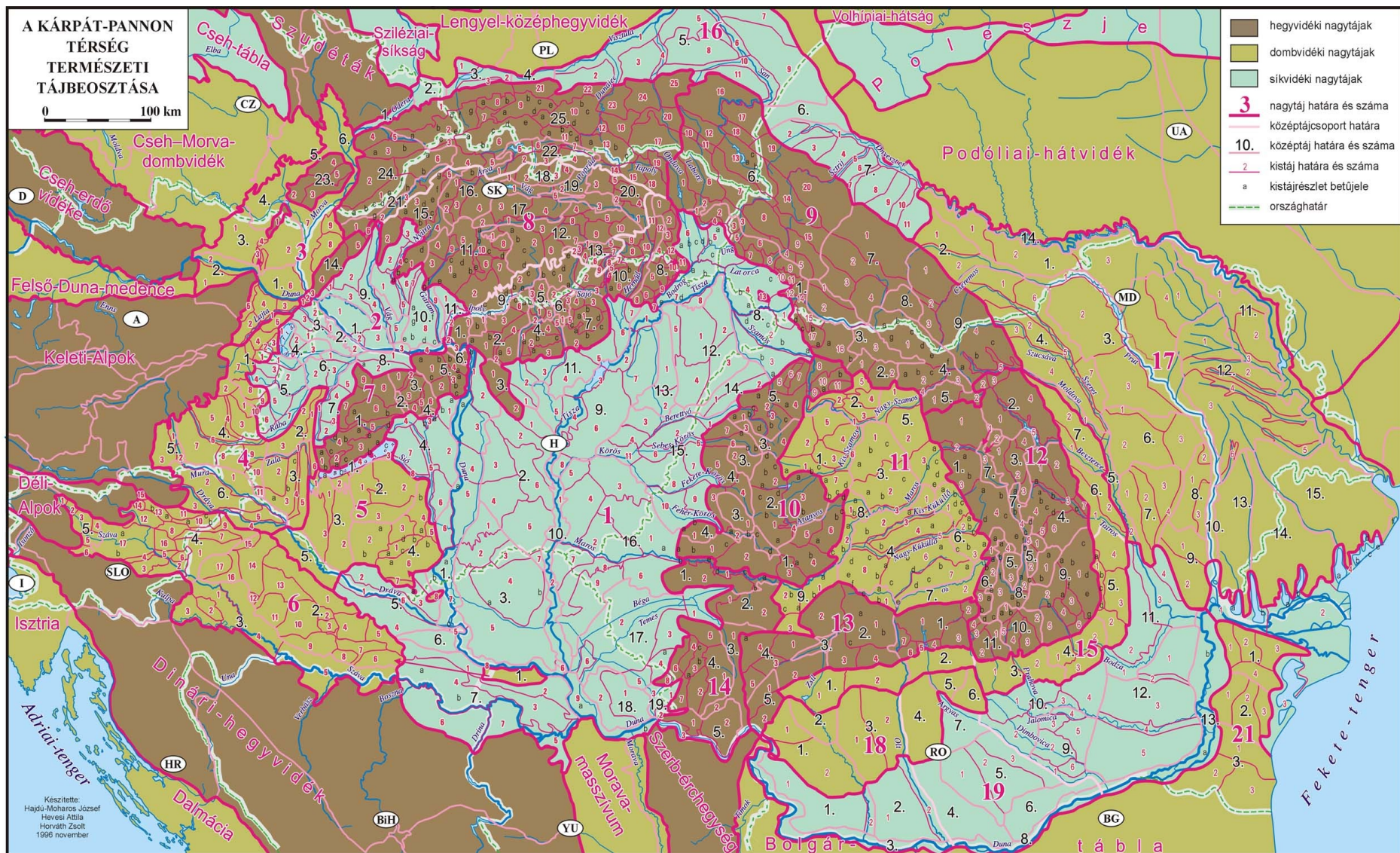
A régiók felépítése

A regionális különbségek okai

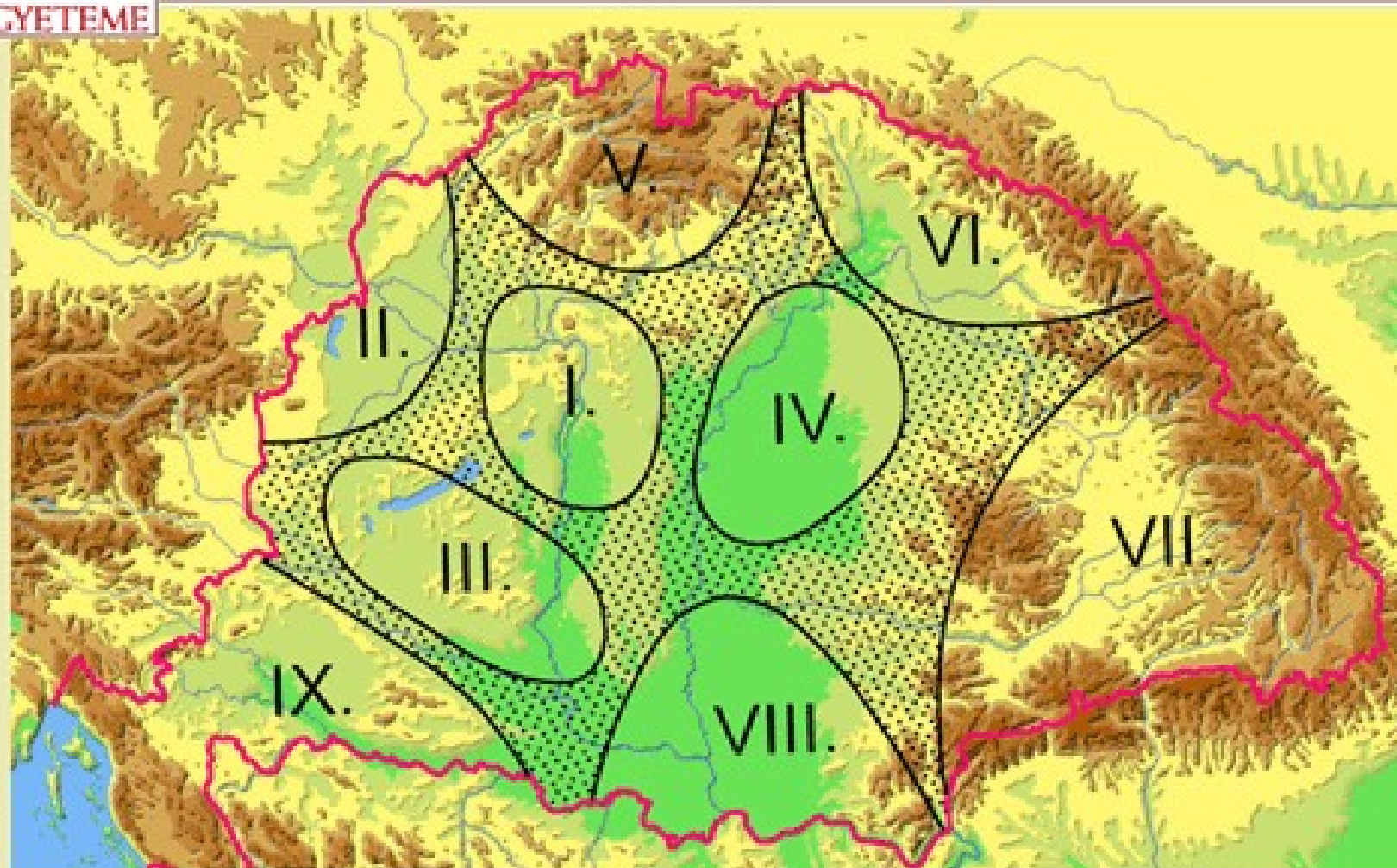

A régiók földrajzi jellemzői:

- A történelmi múltban kiformálódott közösség adja alapját (*történelmi sorsközösség*);
- Természeti egységet képez, legalább nagytáj, vagy nagytájak alkotják, természetes határokkal válik el a szomszédos régióktól;
- Gazdasági egységként is megjelenik, belső piaca és kapcsolatrendszere van;
- Kialakult lakóiban az összetartozás érzése, ezt a (helyi) társadalom belső kohéziója és annak történelmi hagyományai táplálják
 - régió imázs, régió öntudat
- Kedvező, ha egyben közigazgatási egység is!

A Kárpát-medence régiói

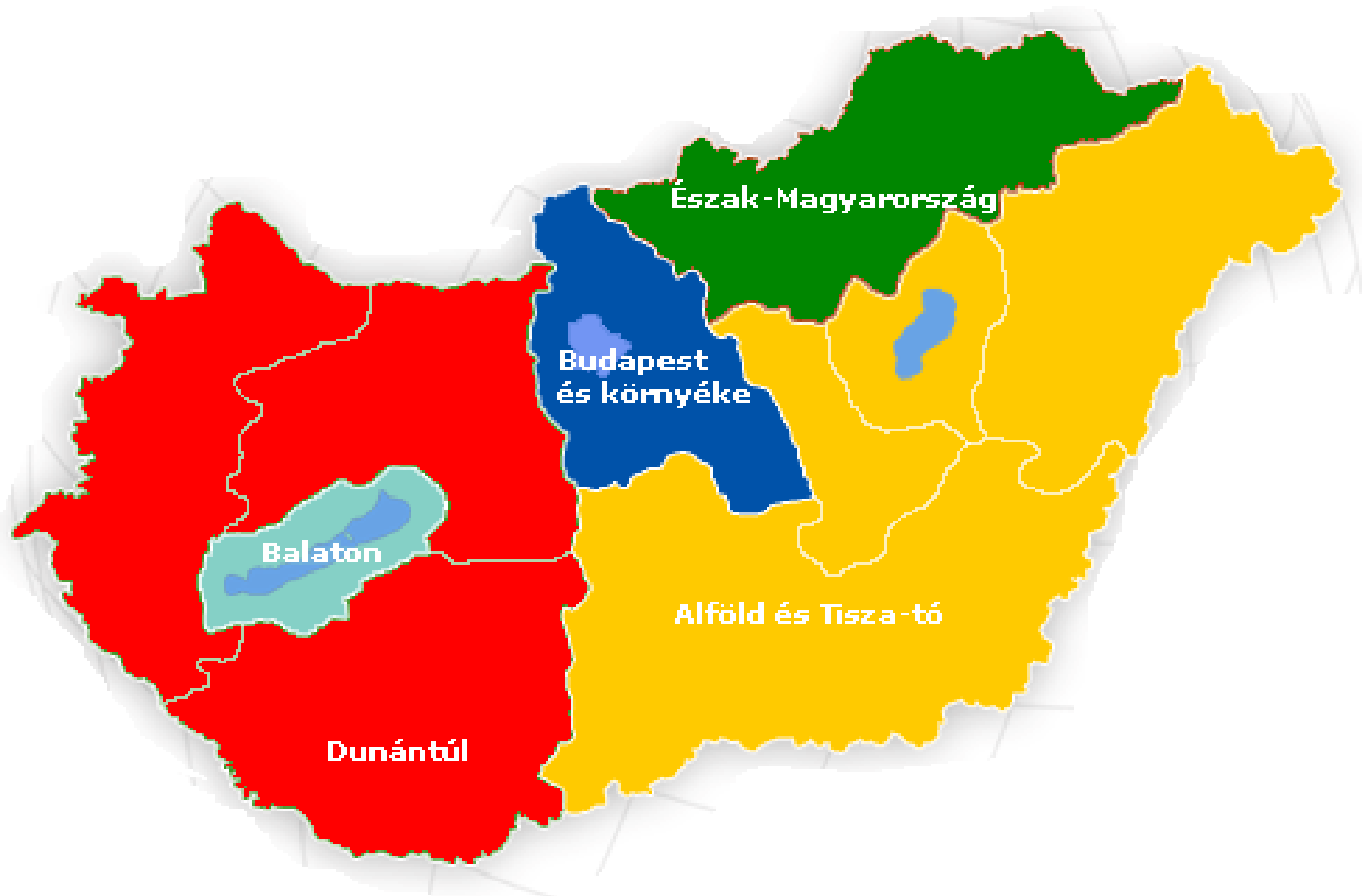
A régiók felépítése

- Régiótérkép: tervezési-statisztikai (fejlesztési) régiók

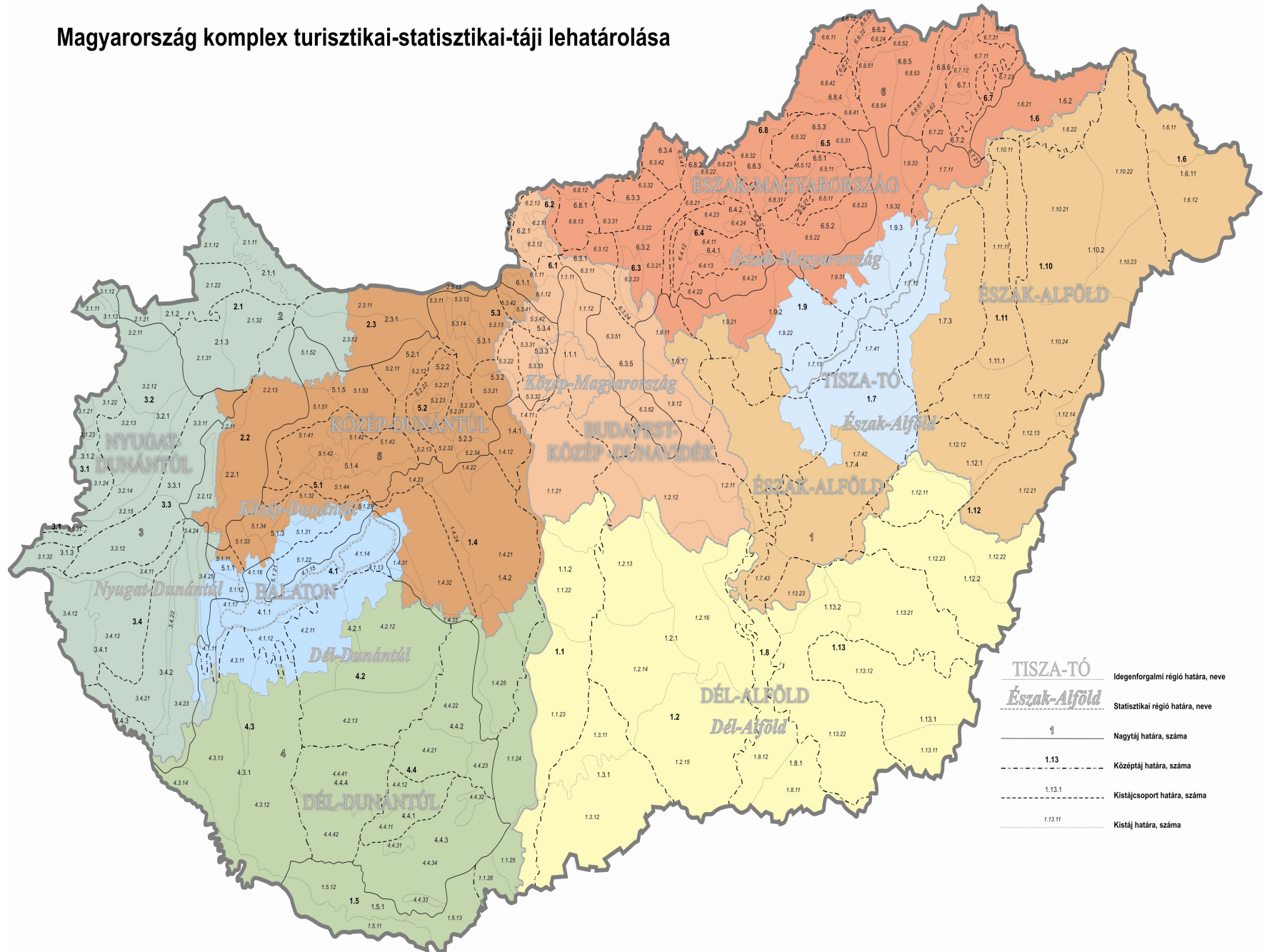

Speciális régiók

- Idegenforgalmi régiók

Magyarország komplex turisztikai-statisztikai-táji lehatárolása

A régiók földrajzi felépítésének főbb elemei, vizsgálati szempontjai (1.)

- I. Természeti adottságok:
 - Természeti kincsek, készletek
 - Környezeti állapot
 - Tájpotenciál és hasznosítás (mezőgazdaság; turizmus)
- II. Népeség, humán erőforrások:
 - Demográfiai folyamatok
 - Életminőség, kultúra
 - Gazdasági aktivitás
- III. Gazdasági szerkezet és versenyképesség:
 - Gazdasági ágazatok
 - Külföldi működőtőke
 - Ipari parkok
- IV. Tercier és kvaterner ágazatok:
 - Közlekedés, hírközlés
 - Kereskedelem
 - Pénzügyek
 - Egészségügy, oktatás
 - K+F tevékenységek

A régiók földrajzi felépítésének főbb elemei, vizsgálati szempontjai (2.)

- V. Településhálózat, lakossági infrastruktúra
 - Településrendszer és településhálózat
 - Településtípusok
 - Lakossági infrastruktúra (vízellátás, gázhálózat, csatornázás)
 - lakásállomány
- VI. A régió összefoglaló jellemzői:
 - SWOT
 - Regionális különbségek és specialitások
 - Régiómarketing-régióarculat
- VII. A régió jövőképe:
 - NFT II.
 - ROP

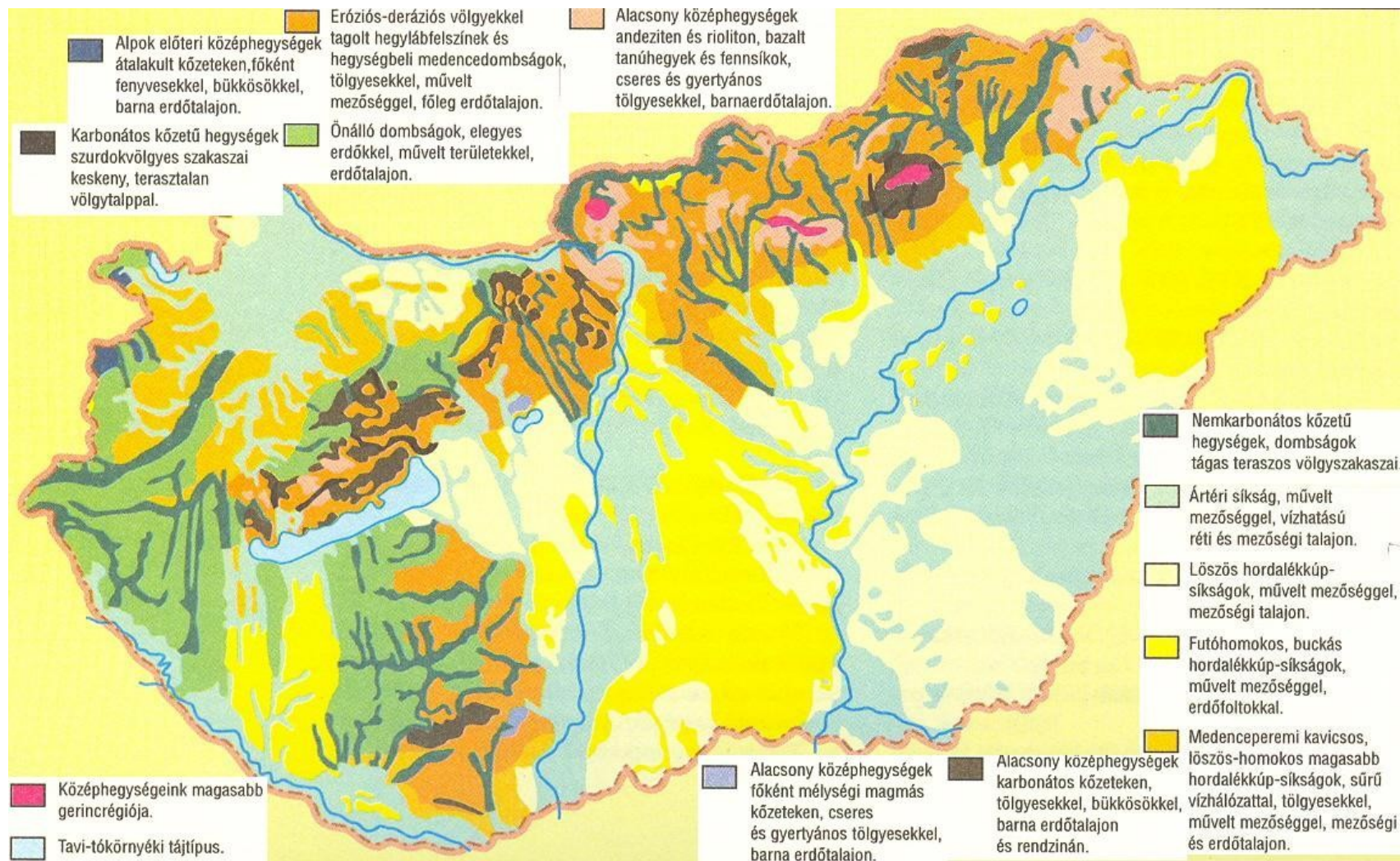
A régió felépítése I. Természeti adottságok 1.

Természetföldrajzi nagy- és középtájak

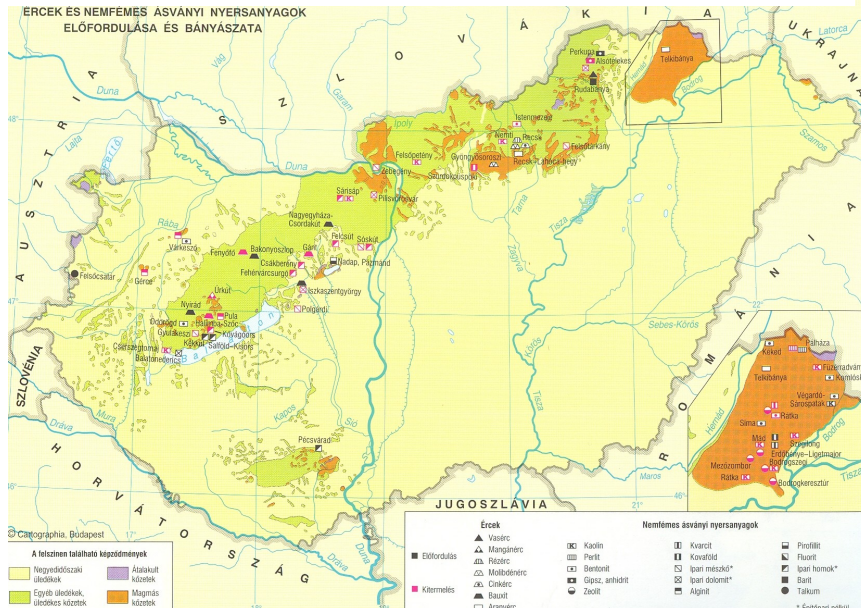
A régiók felépítése I. Természeti adottságok 1.

- Tájtípusok:

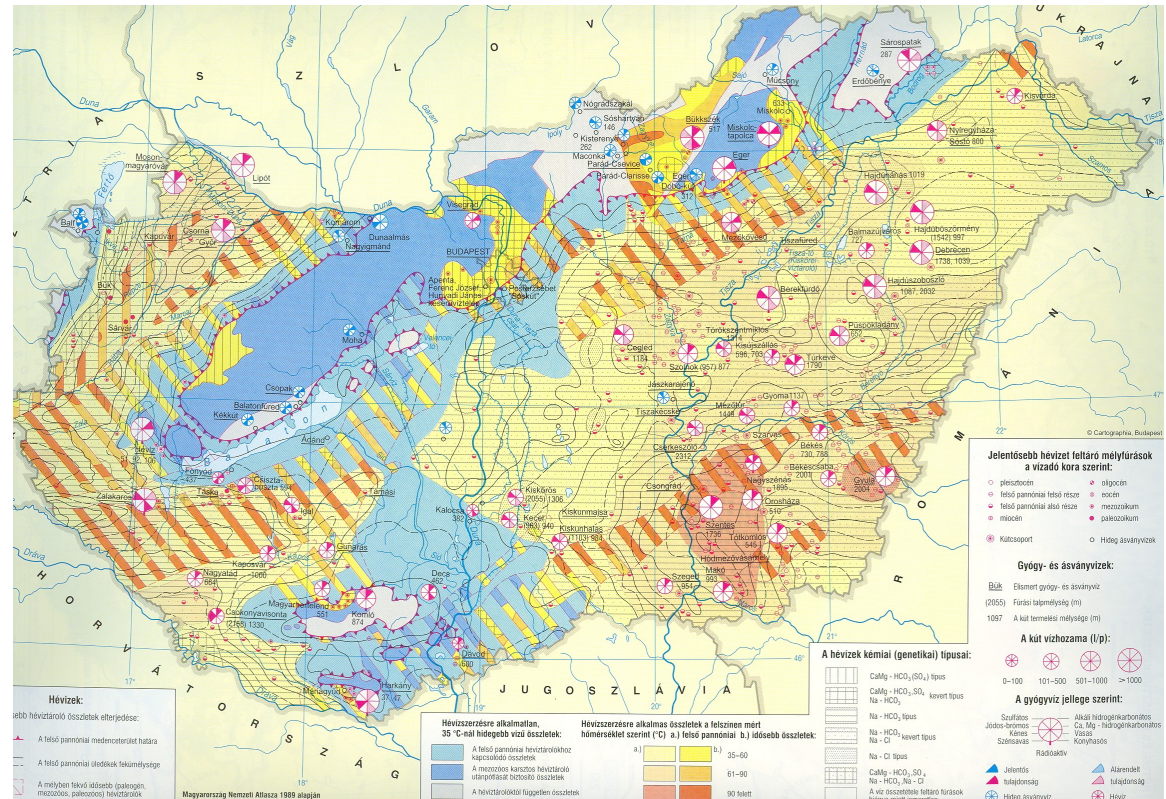
A régió felépítése I. Természeti adottságok 2.

- Ásványkincsek:
 - Energiahordozók
 - Ércek és nemfemes ásványi nyersanyagok

A régió felépítése I. Természeti adottságok 2.

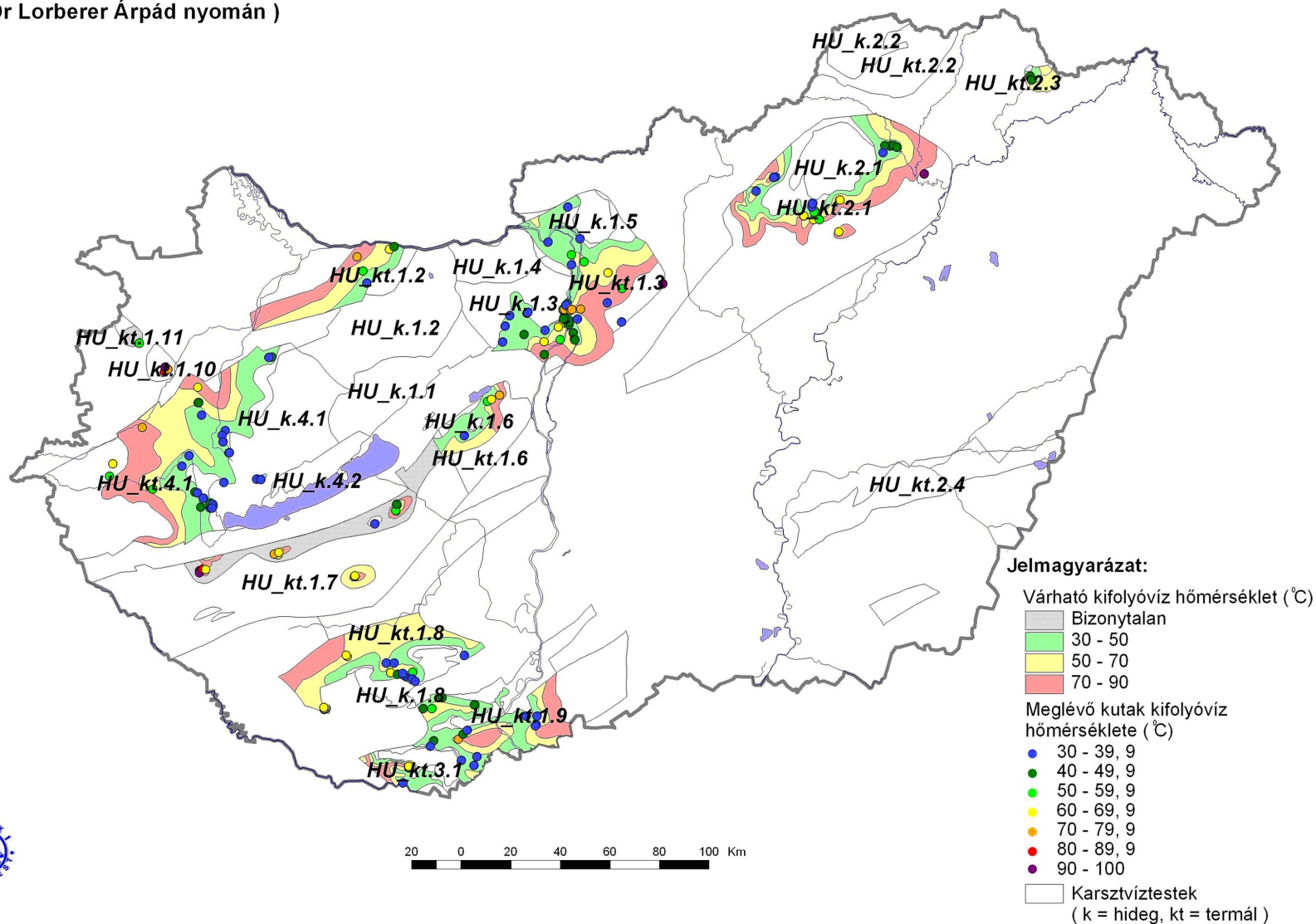
- Felszín alatti vízkészletek:
 - Termál- és gyógyvizek

Termál- és gyógyvíz adottságok

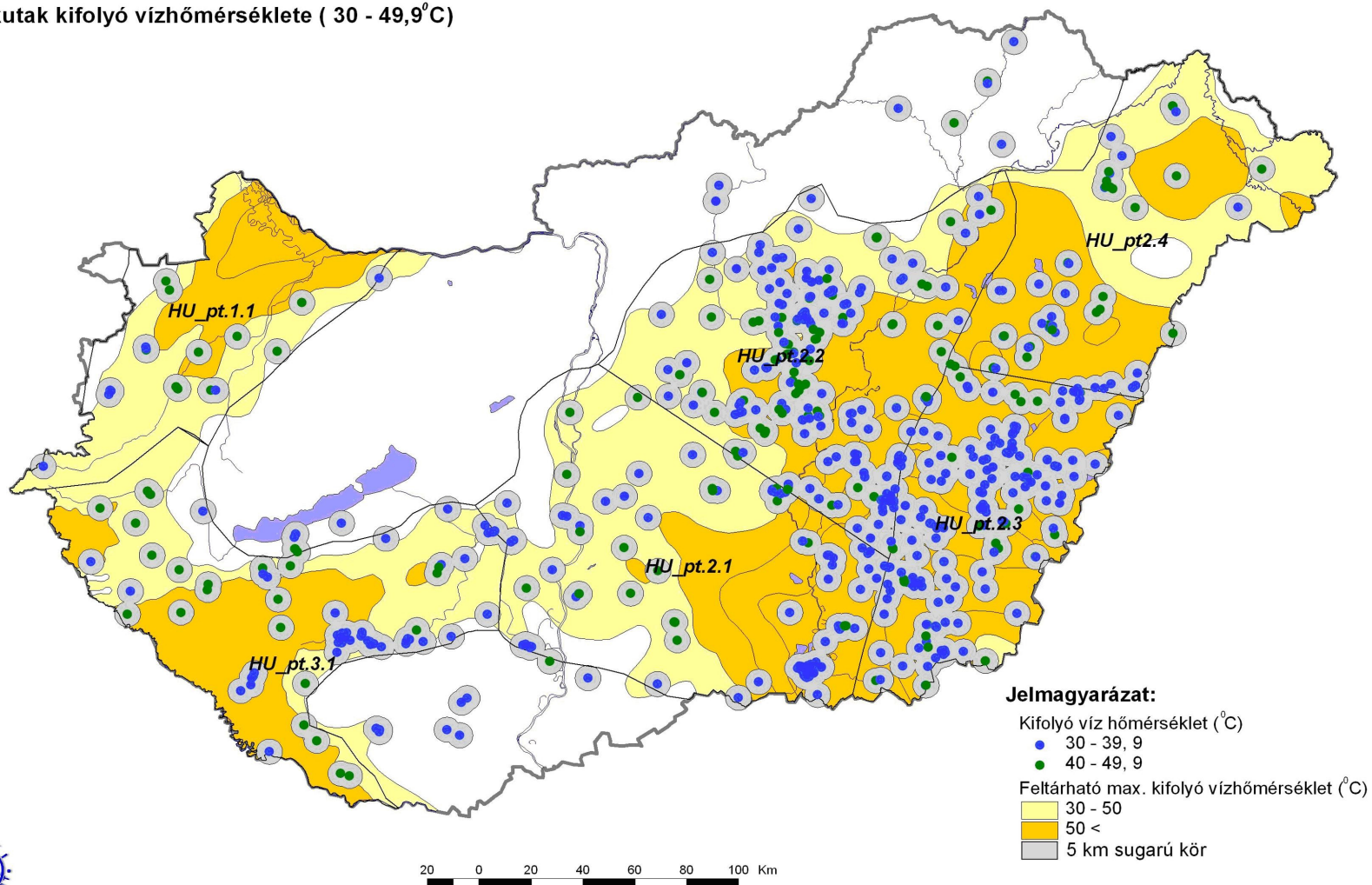
A termálkarsztok fürdőfejlesztésre alkalmas területei

(Dr Lorberer Árpád nyomán)

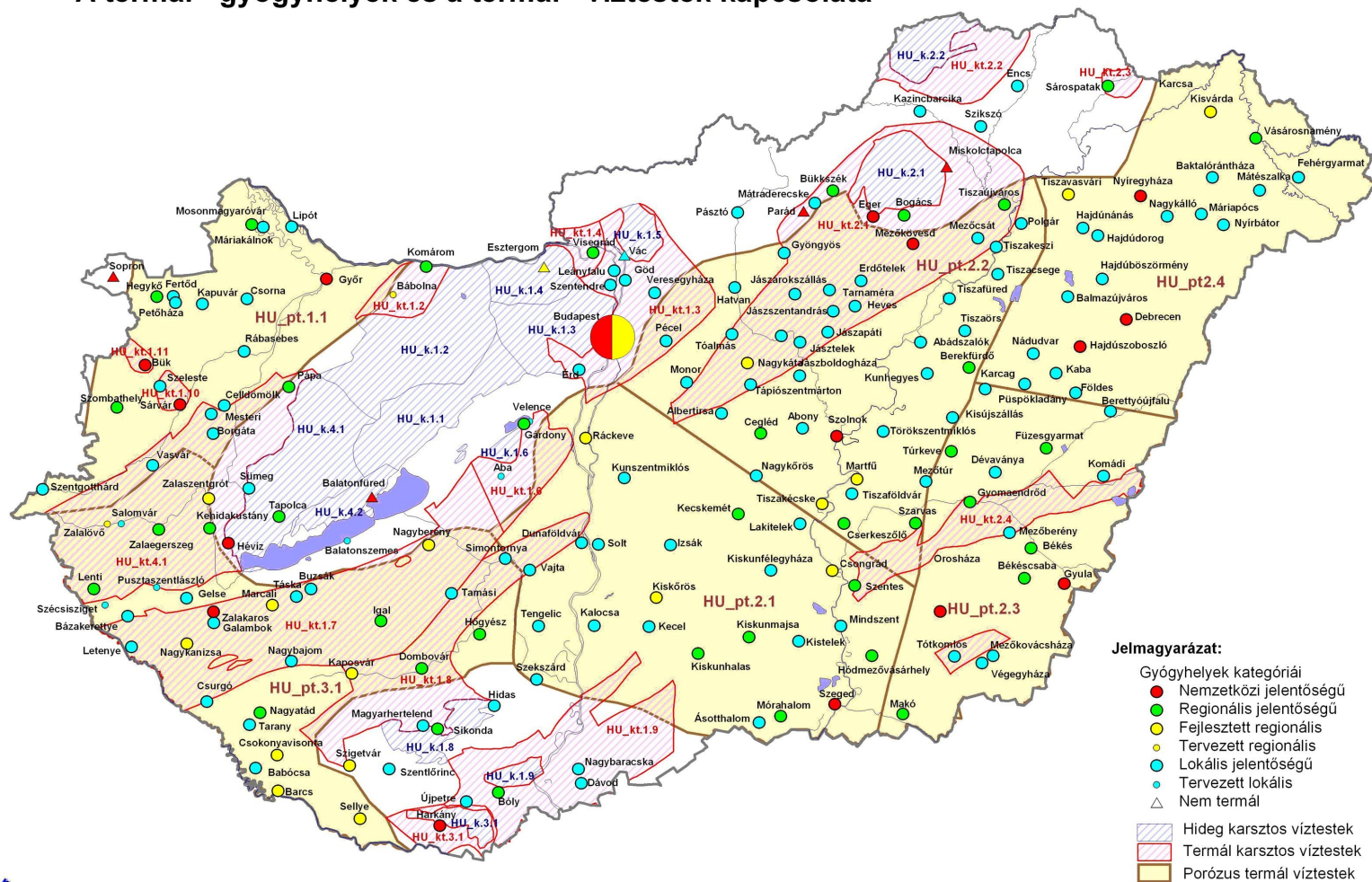

Porózus termákvíztestek

A kutak kifolyó vízhőmérséklete (30 - 49,9°C)

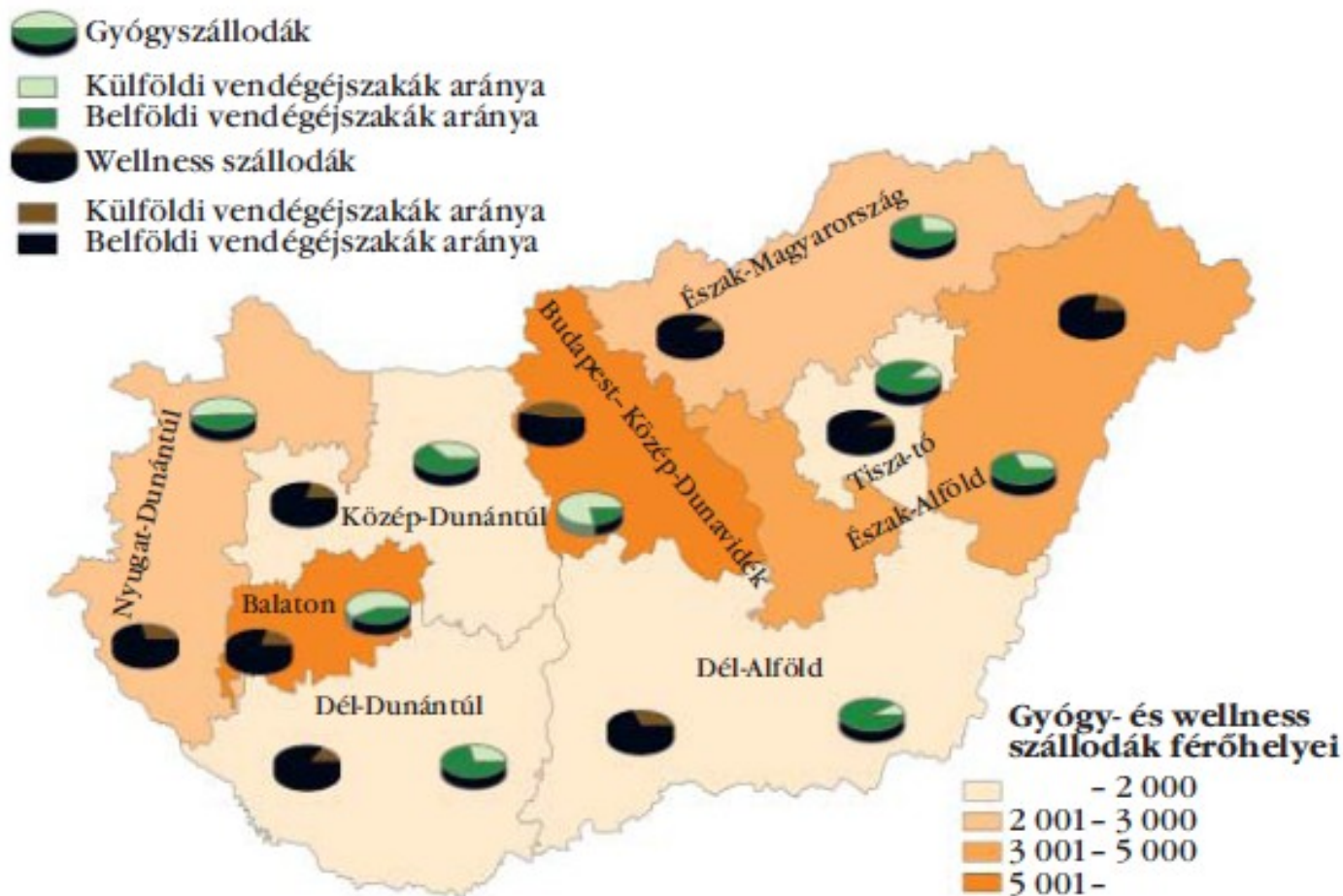
A termál - gyógyhelyek és a termál - víztestek kapcsolata

20 0 20 40 60 80 100 Km

Termál és gyógyvizek hasznosítása

Gyógy- és wellness szállodák az idegenforgalmi régiókban, 2009

[illegible]

- Érzékeny természeti területek

- Természeti-
védelmi
oltalom alatt
álló területek

Országos jelentőségű védett természeti területek

- Nemzeti parkok
- Tíjvédelmi körzetek
- Természetvédelmi területek
- Megyeszékhelyek

Nemzeti Park Igazgatóságok

- Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
- Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
- Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
- Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
- Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
- Órségi Nemzeti Park Igazgatóság

Központosított és Végrehajtó Minisztérium
Természetvédelmi Hivatal
2014

0 50 100 150 200km

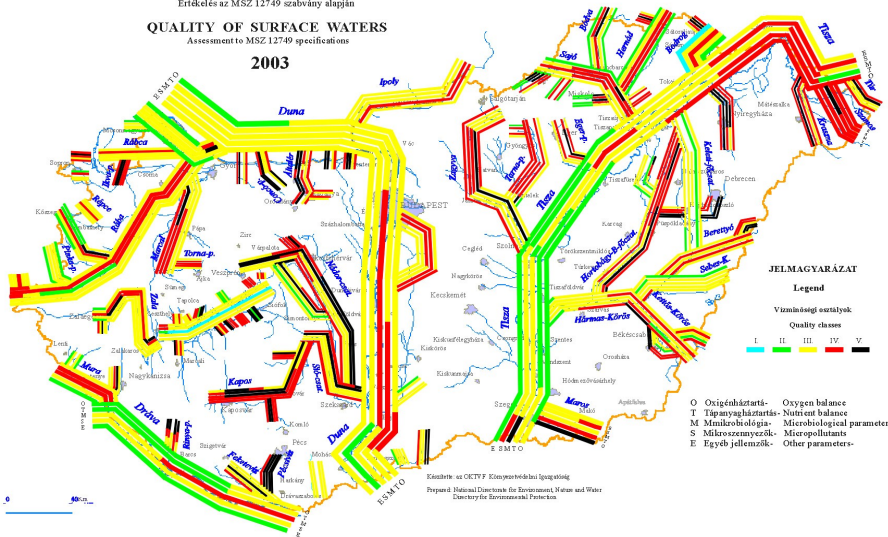
FELSZÍNI VIZEK MINŐSÉGE

Értékelés az MSZ 12749 szabvány alapján

QUALITY OF SURFACE WATERS

Assessment to MSZ 12749 specifications

2003

A régió felépítése I.

Természeti adottságok

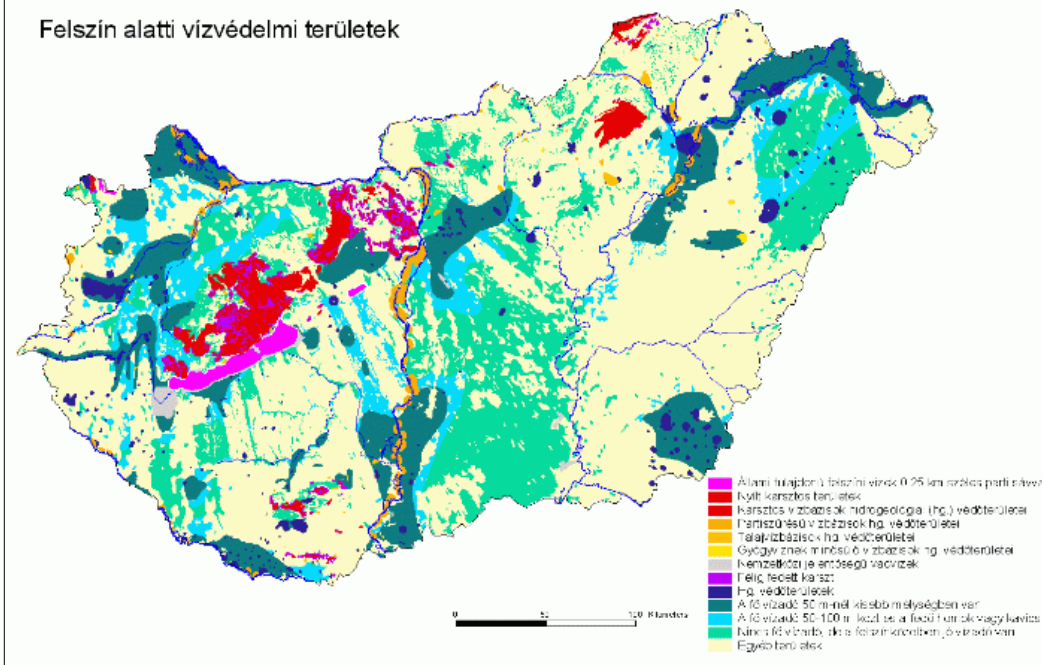
3.

• Környezeti állapot:

– Felszíni vizek minősége

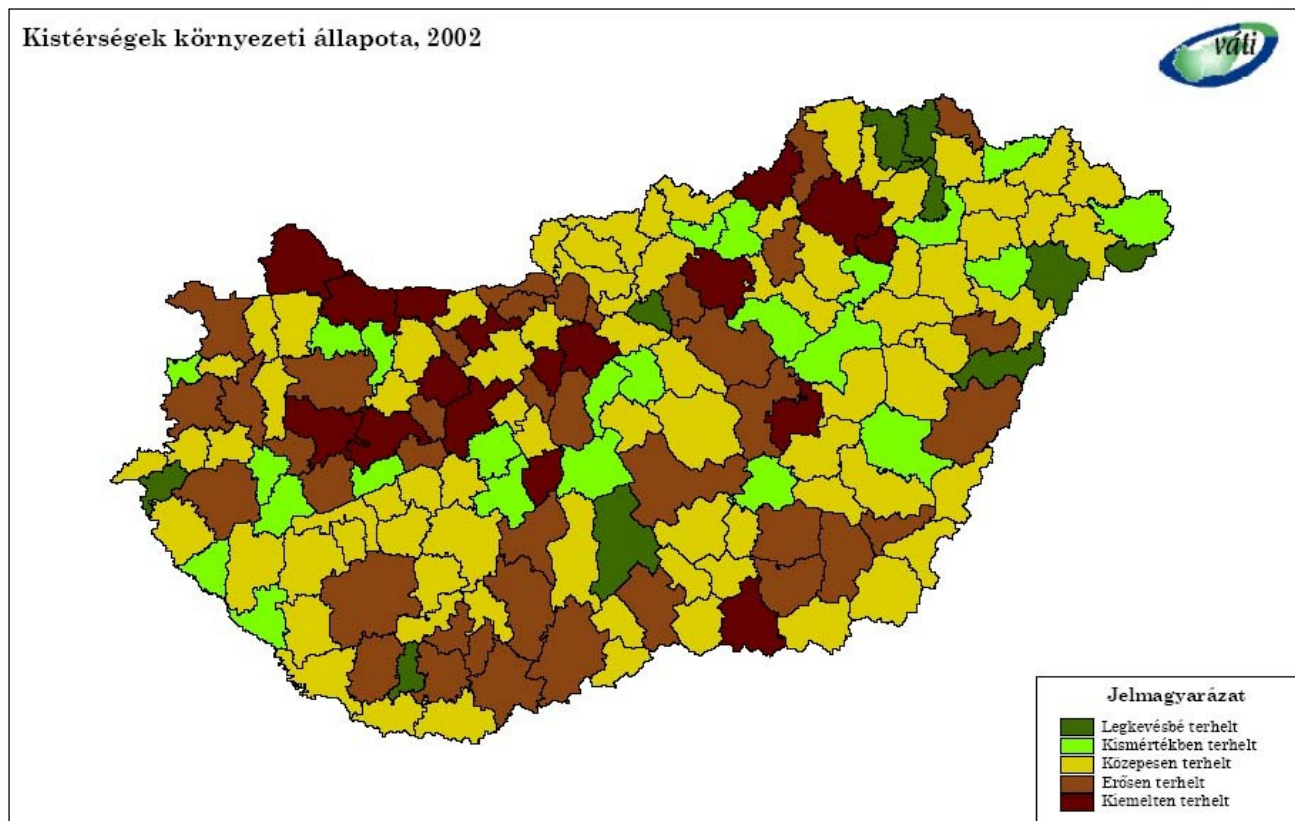
– Felszín alatti vizek vízminősége

Felszín alatti vízvédelmi területek

A régió felépítése I. Természeti adottságok 3.

- Környezeti állapot:
 - A kistérségek komplex környezeti állapota

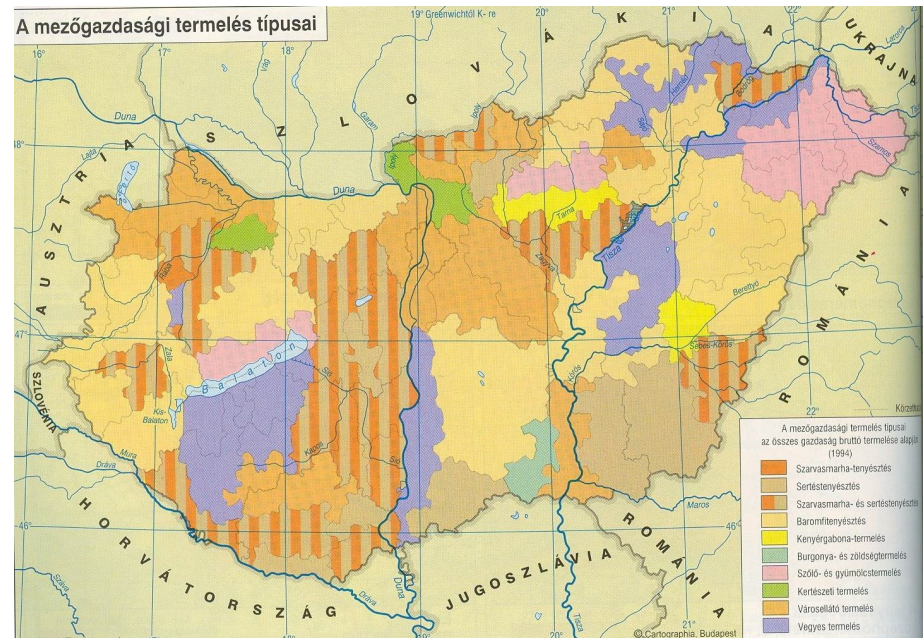
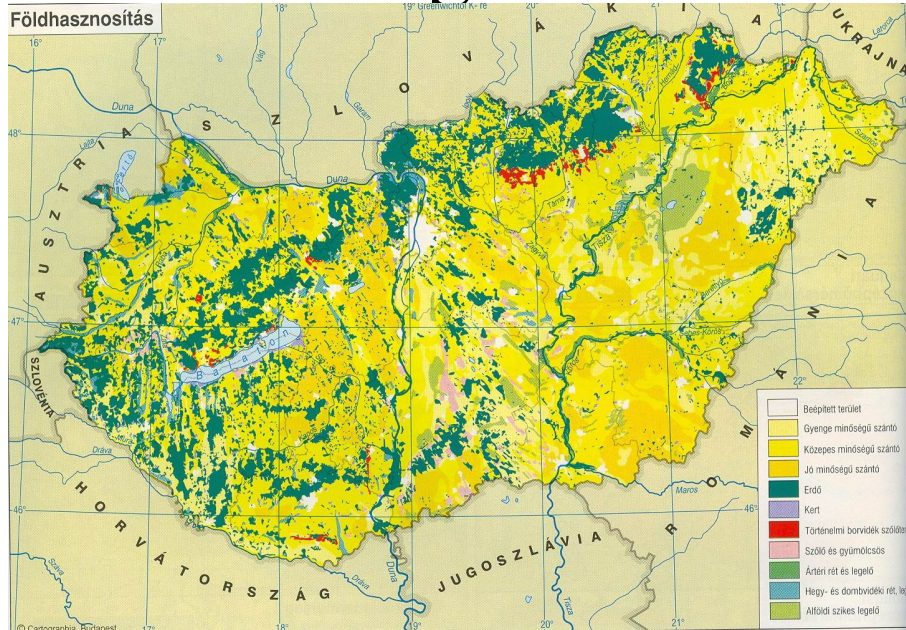

A régió felépítése

I. Természeti adottságok 5.

- Tájpotenciál és hasznosítás:

- Klíma, talaj adottságok és a mezőgazdasági területhasználat

A régió felépítése I. Természeti adottságok 5.

- Tájpotenciál és hasznosítás:
 - Speciális növényi kultúrák, borvidékek

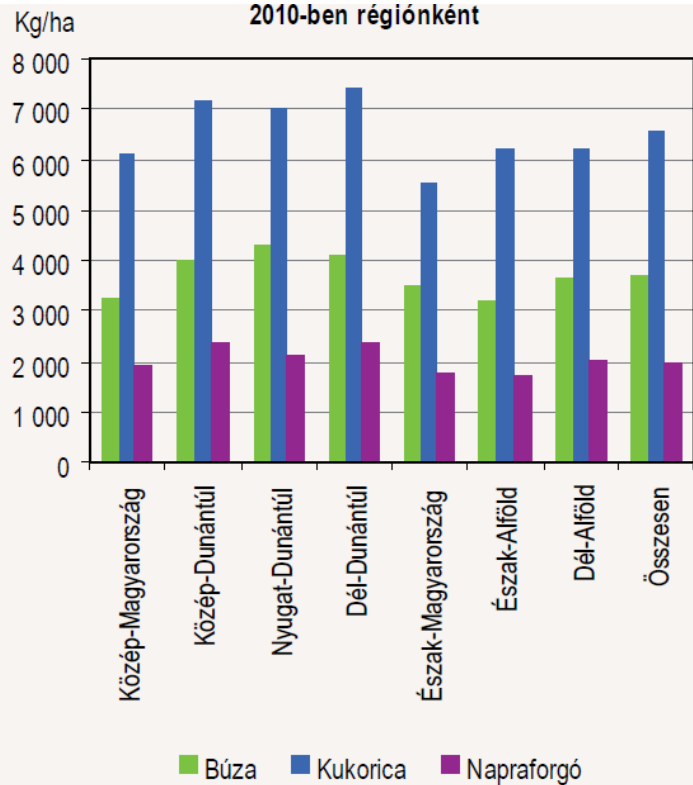

1. Sopron: kékfrankos, merlot, cabernet sauvignon, pinot noir, zweigelt
2. Somló: olaszrizling, furmint, hárslevelű
3. Balatonmellék: olaszrizling, rizlingszilváni, zöld veltelini, piros tramini, chardonnay
4. Badacsony: olaszrizling, szürkebarát, muskotály, kéknyelű, menyegző
5. Balaton-felvidék: szürkebarát, olaszrizling, chardonnay
6. Balatonfüred-Csopak: olaszrizling, rajnai rizling, rizlingszilváni, tramini, ottonei muskotály
7. Balatonboglár: olaszrizling, sauvignon blanc, chardonnay, királyleányka, tramini
8. Pannónhalma-Sókoróalj: olaszrizling, rajnai rizling, tramini, chardonnay, Irsai Olivér
9. Ászár-Neszmély: olaszrizling, Irsai Olivér, csereszegi fűszeres, chardonnay
10. Etyek-Buda: chardonnay, olaszrizling, sauvignon blanc, pinot blanc
11. Tolna: olaszrizling, rizlingszilváni, chardonnay, zöld veltelini
12. Szekszárd: szekszárdi bikavér, cabernet sauvignon, cabernet franc, kadarka, kékfrankos
13. Mecsek-alja: cirfandli, olaszrizling, chardonnay, furmint
14. Villány: olaszrizling, hárslevelű, chardonnay, kadarka, oportó
15. Hajós-Baja: olaszrizling, rajnai rizling, chardonnay
16. Kunság: olaszrizling, ezerjő, kövidinka, kadarka, kékfrankos
17. Mátraalja: olaszrizling, rizlingszilváni, leányka, tramini, chardonnay, ottonei muskotály
18. Eger: olaszrizling, leányka, tramini, ottonei muskotály, debrői hárslevelű, kékfrankos
19. Bükk: olaszrizling, leányka
20. Tokaj-Hegyalja: furmint, hárslevelű, sárga muskotály, zéta
21. Mór: ezerjő, zöld veltelini, rizlingszilváni, chardonnay
22. Csongrád: kékfrankos, rajnai rizling, kövidinka, zweigelt

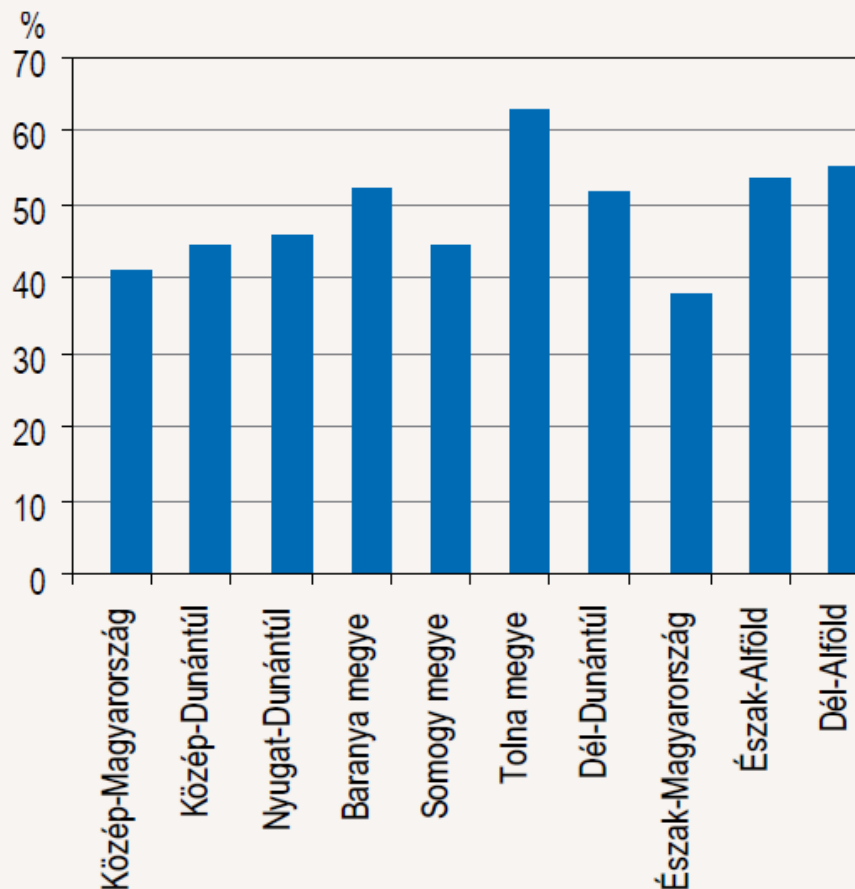
Agrár adottságok

Főbb haszonnövények termésátlagai

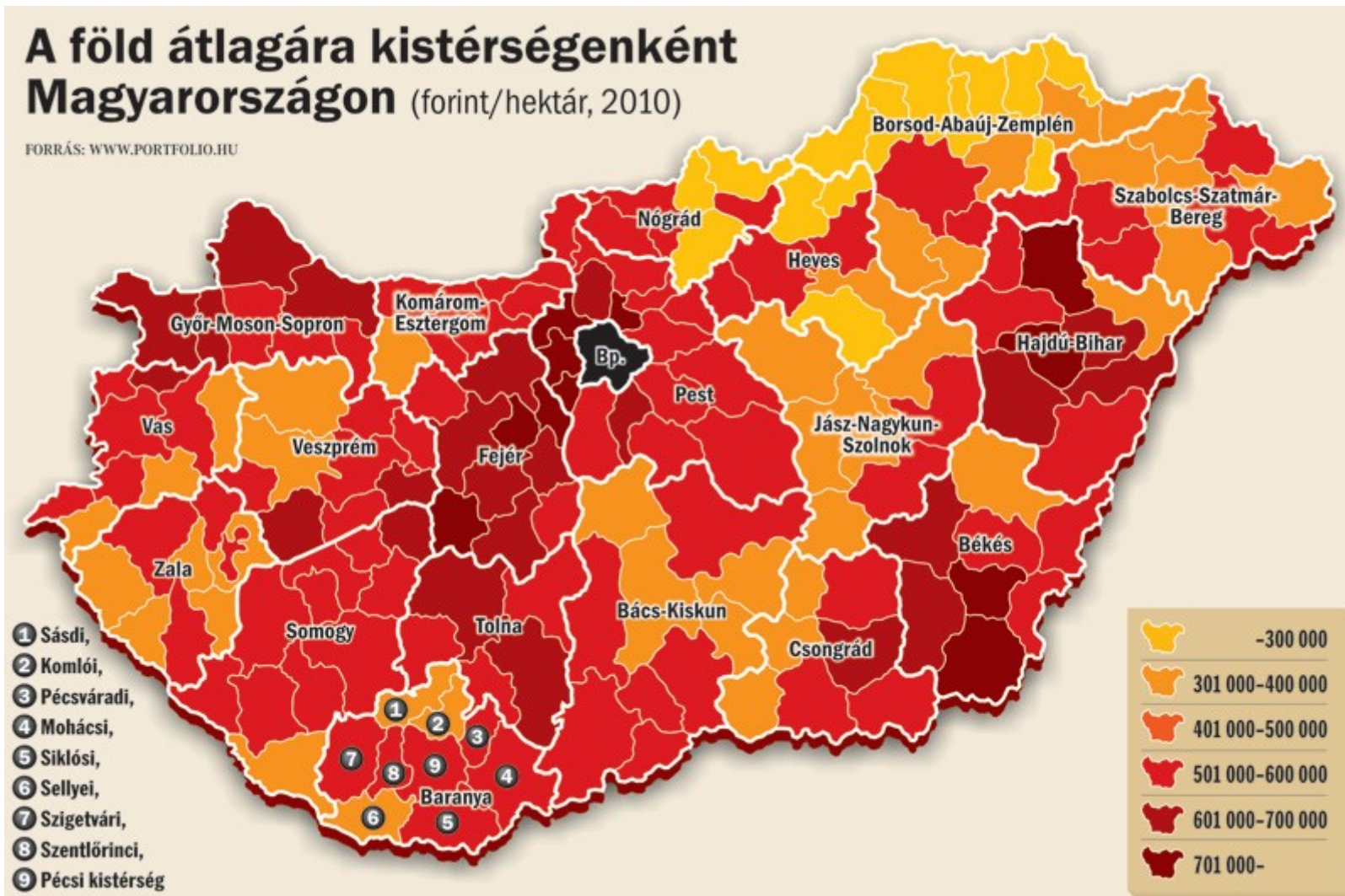
2010-ben régióként

A szántó részesedése az összes földterületből,
2010. május 31-én, %

A termőföld értéke

A vendégek száma a hazai nagyvárosok kereskedelmi szálláshelyein*

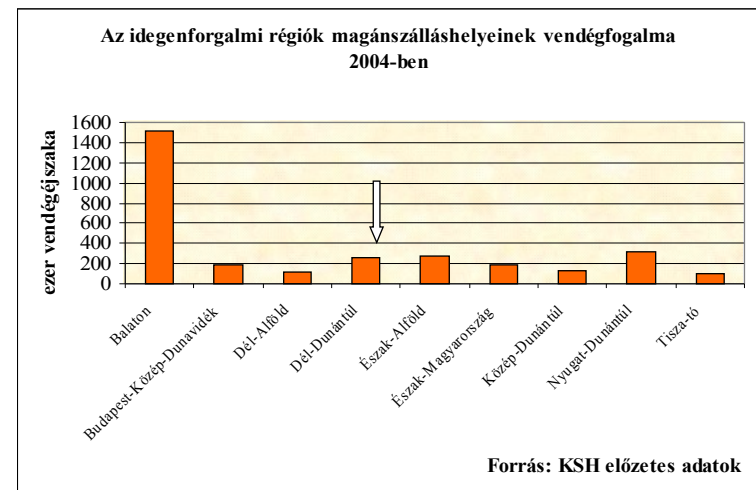
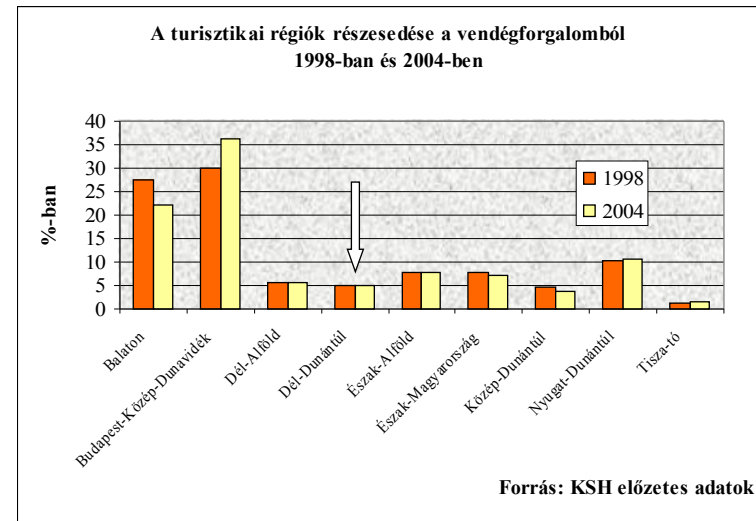
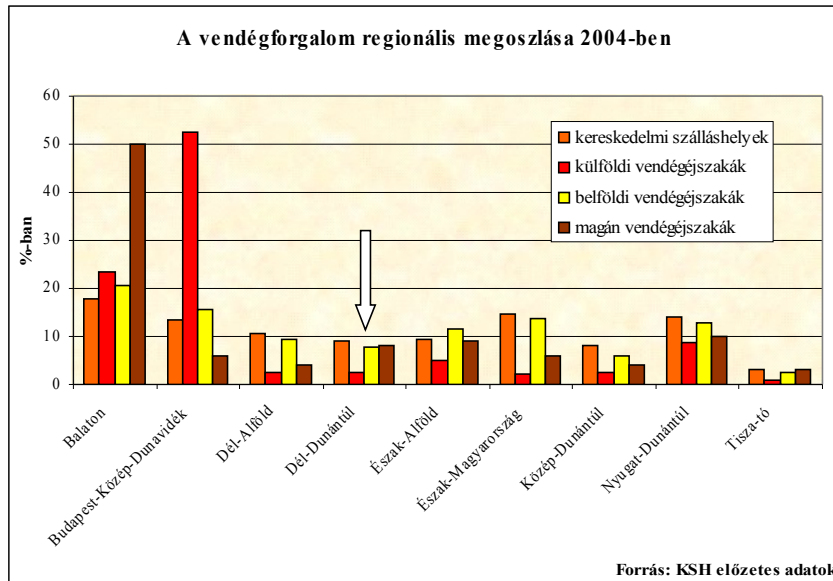
Vendég, ezer fő

Év	Győr	Debrecen	Pécs	Szeged	Miskolc
2000	90	115	140	115	120
2001	91	115	155	118	115
2002	91	115	170	118	115
2003	91	115	165	125	130
2004	100	110	155	125	115
2005	95	110	140	130	115
2006	100	130	135	135	110
2007	100	140	125	135	115
2008	110	145	115	130	110
2009	95	125	100	110	90

www.ksh.hu

A régió felépítése I. Természeti adottságok 5.

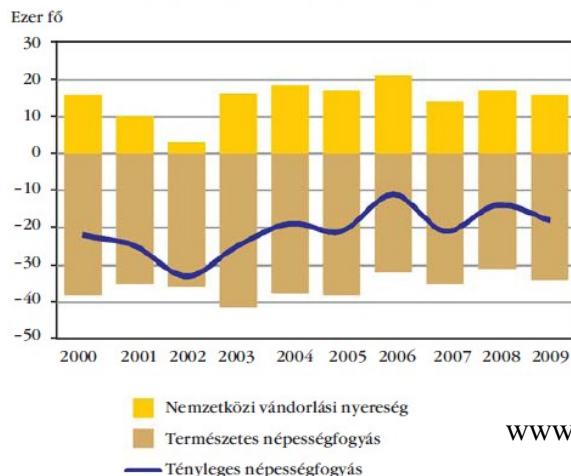
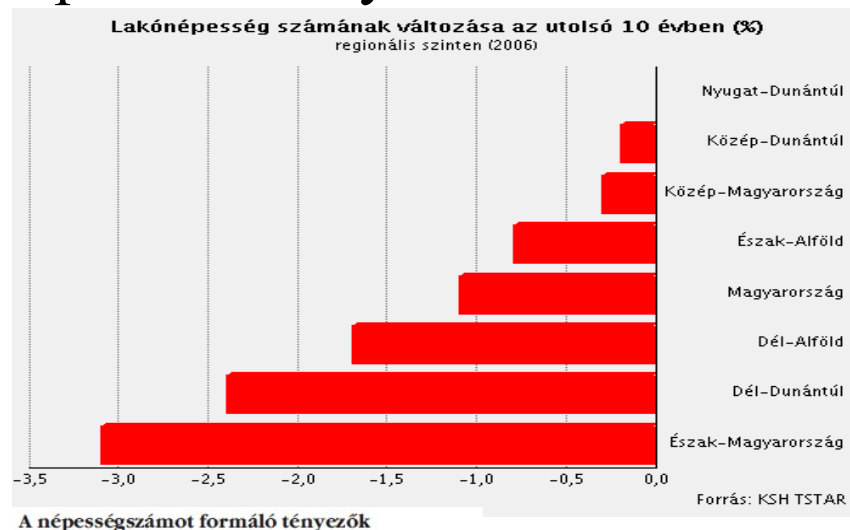
- Tájpotenciál és hasznosítás:
 - Idegenforgalom, a régió turisztikai pozíciója

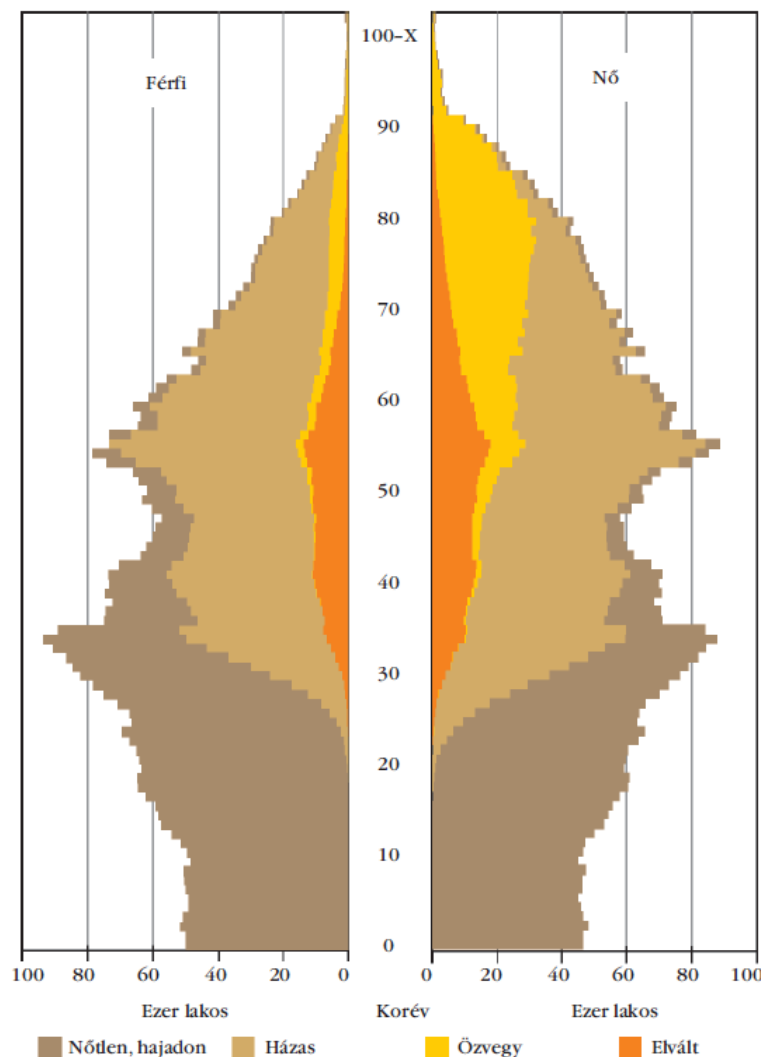
A régió felépítése II. Népeség, humán erőforrások,

A népesség száma nem, életkor és családi állapot szerint, 2009. január 1.

- Népesedési folyamatok:

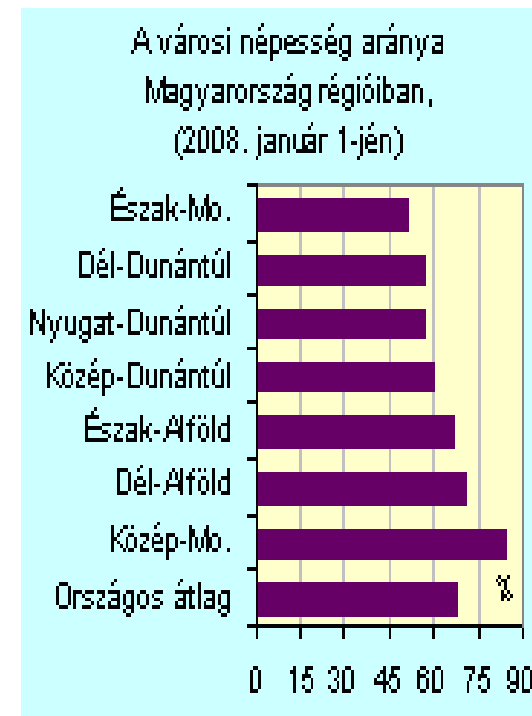
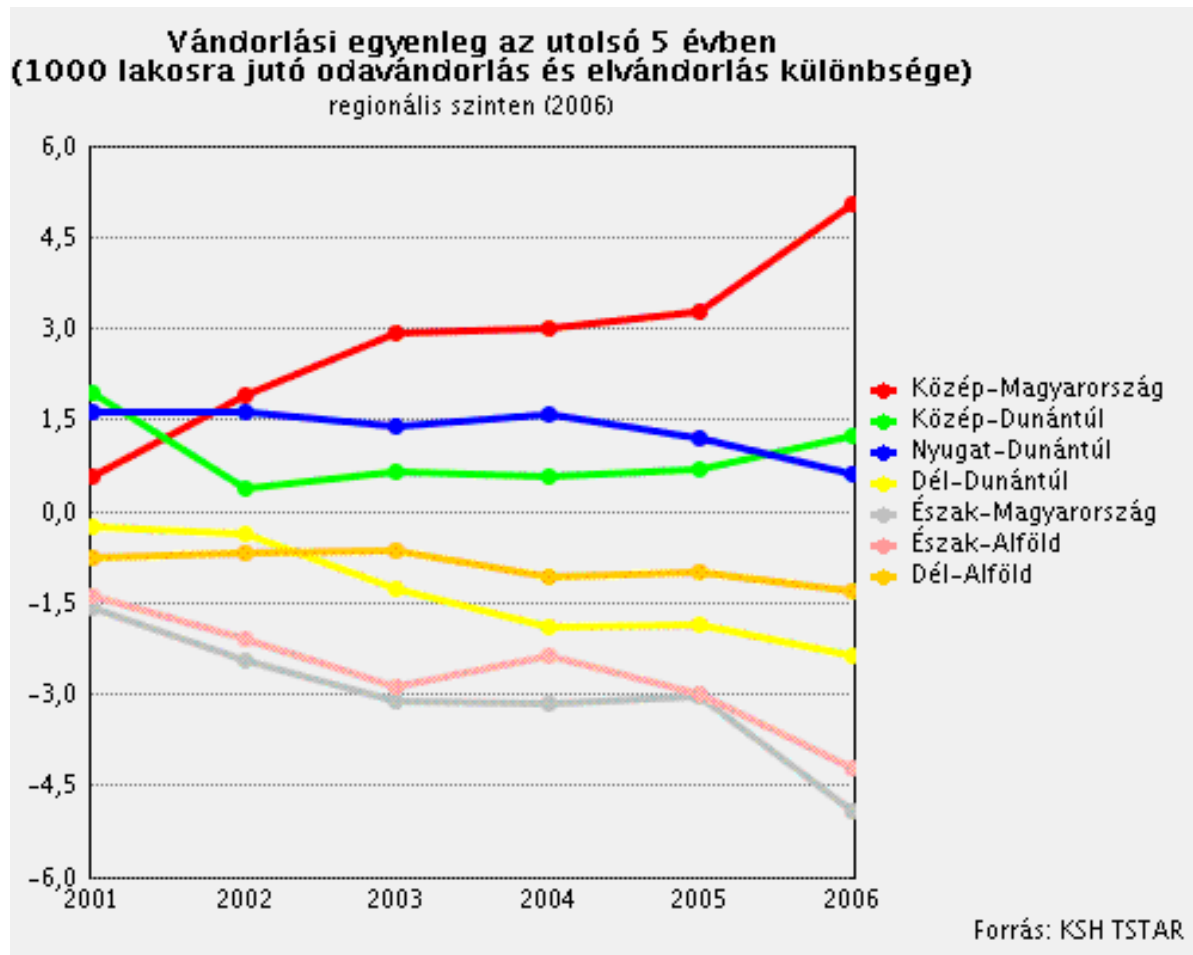

www.ksh.hu

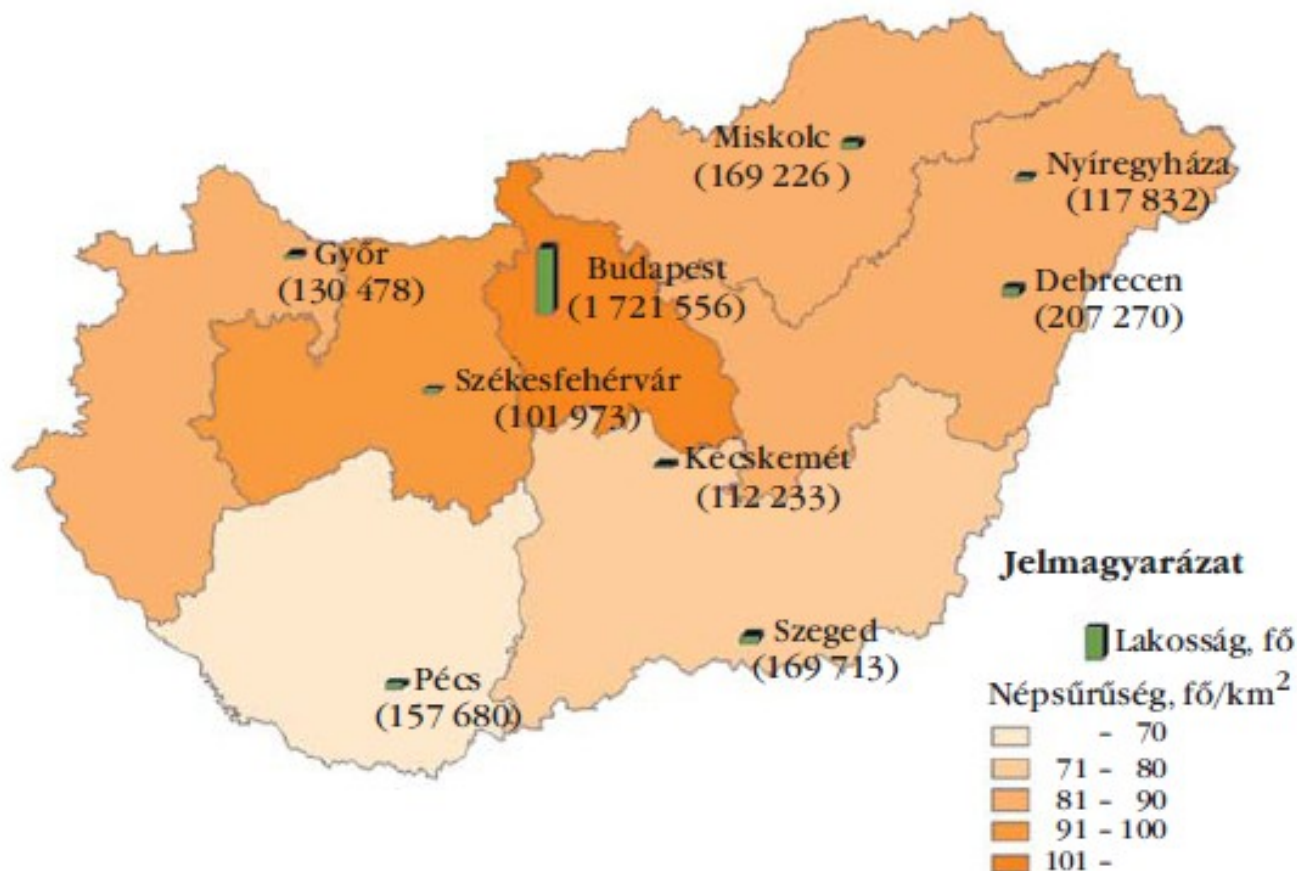
A régió felépítése II. Népeség, humán erőforrások,

- Népesedési folyamatok, urbanizáció

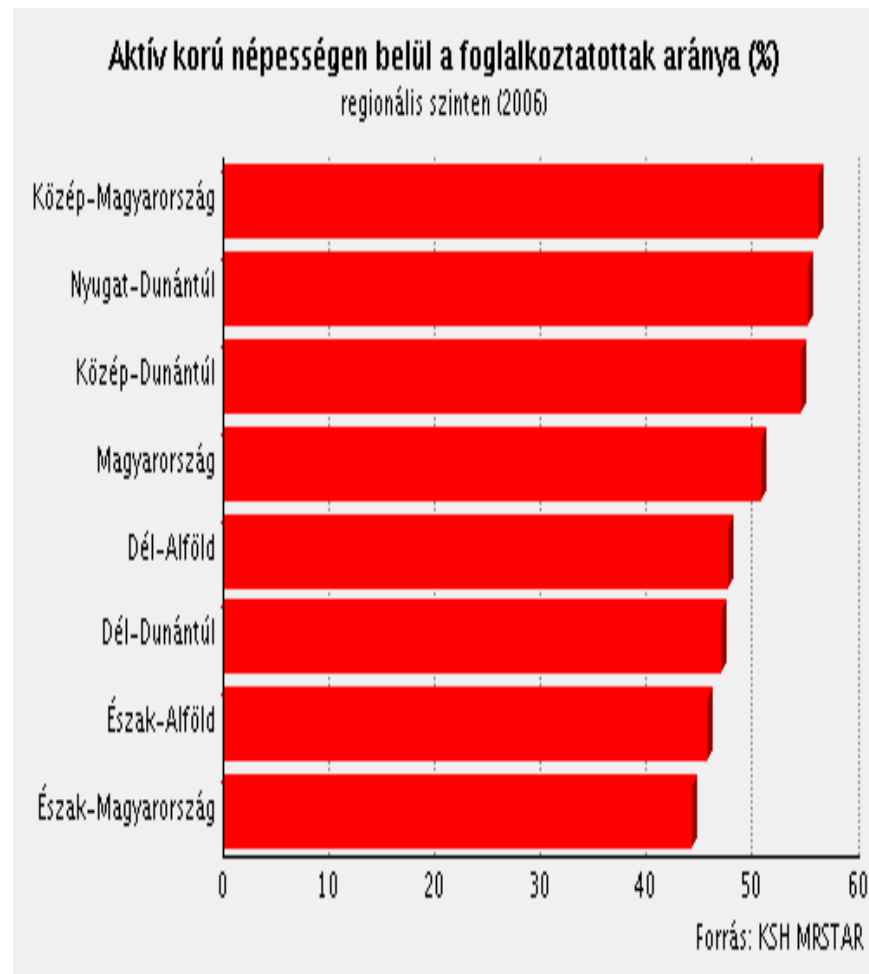
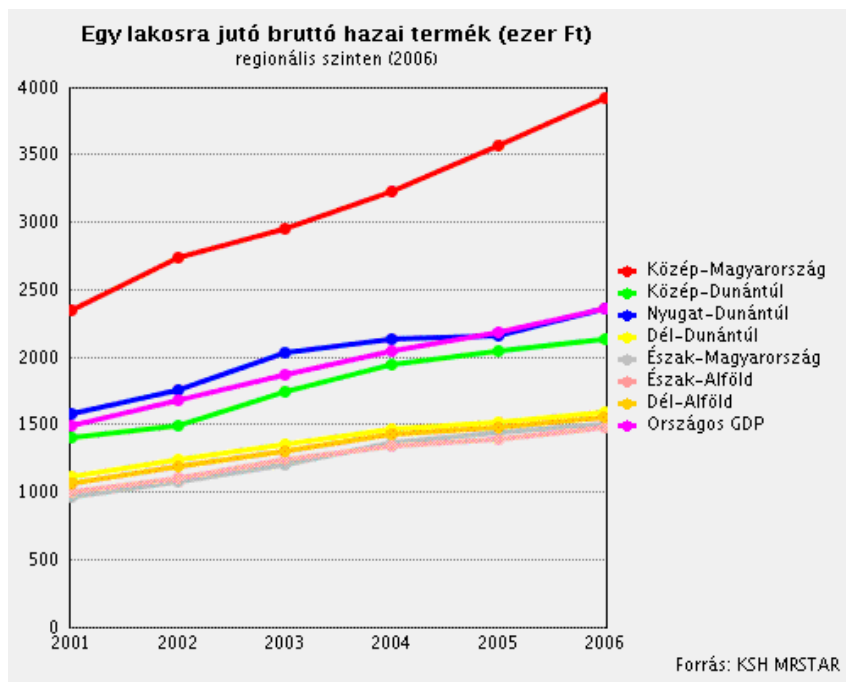
A régió felépítése II. Népeség

Magyarország legnagyobb városainak lakossága
és a régiók népsűrűsége, 2010. január 1.

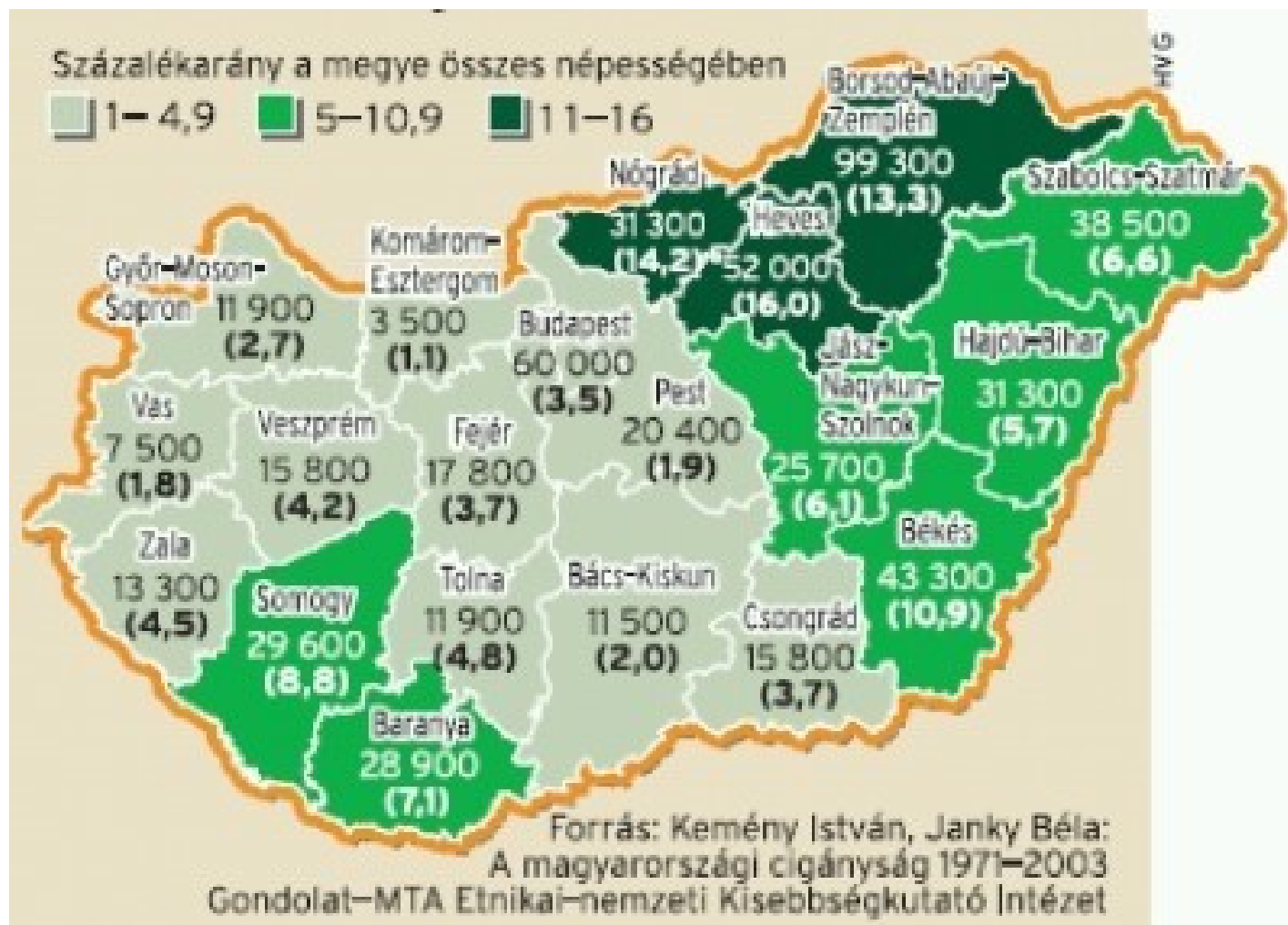

A régió felépítése II. Népeség, humán erőforrások, kultúra 2.

- Életminőség
 - Gazdasági aktivitás
 - Jövedelmi helyzet

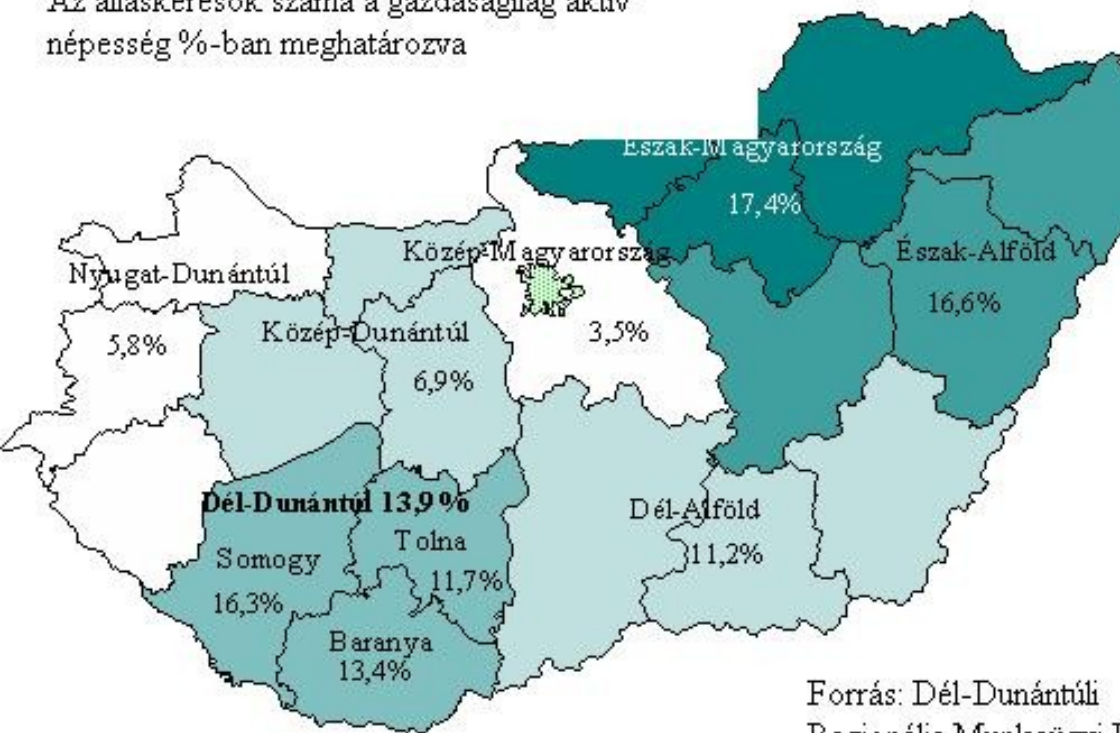
Népesség: a cigány etnikai kisebbség becsült száma és részaránya megyénként (2003)

Munkanélküliség országos összevetésben

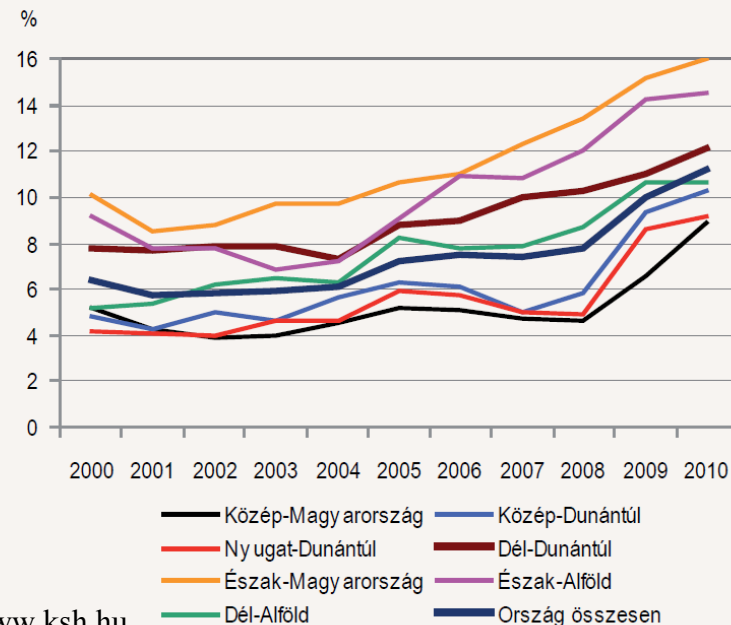
2008-ban

Az álláskeresők száma a gazdaságilag aktív népesség %-ban meghatározva

Forrás: Dél-Dunántúli
Regionális Munkaügyi Kp.

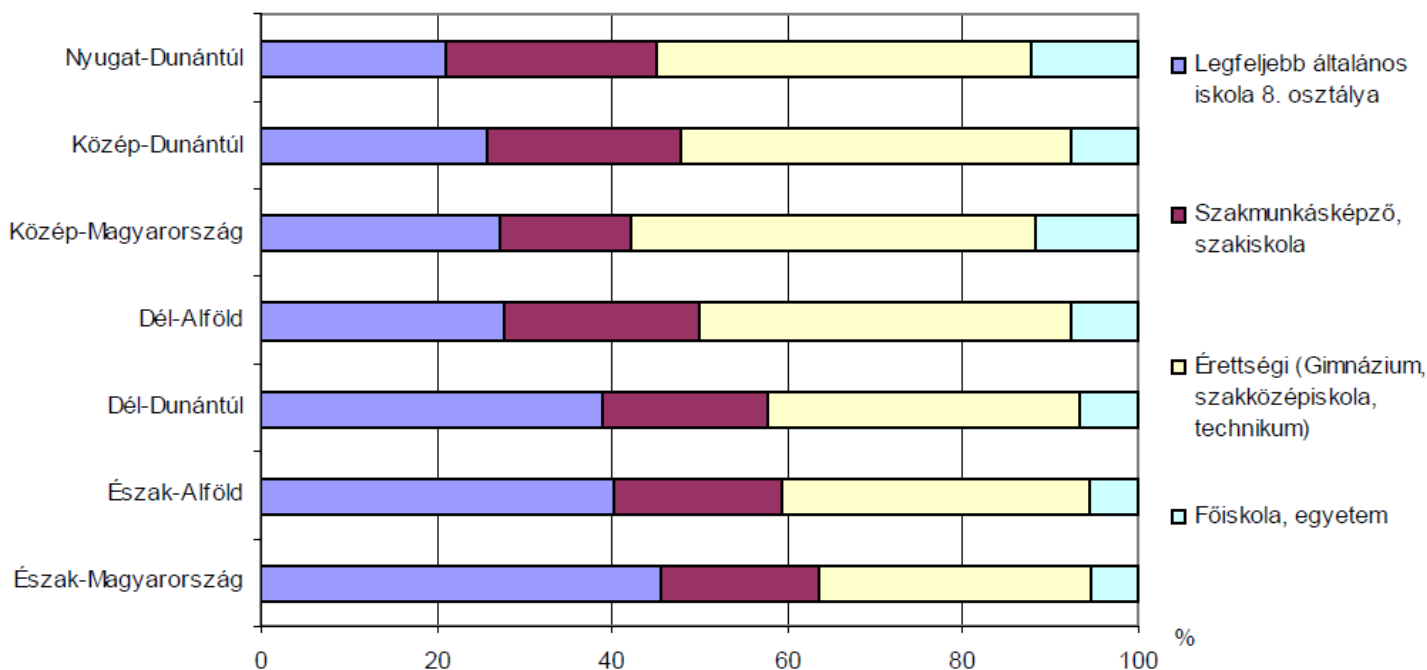
A munkanélküliségi ráta alakulása*

www.ksh.hu

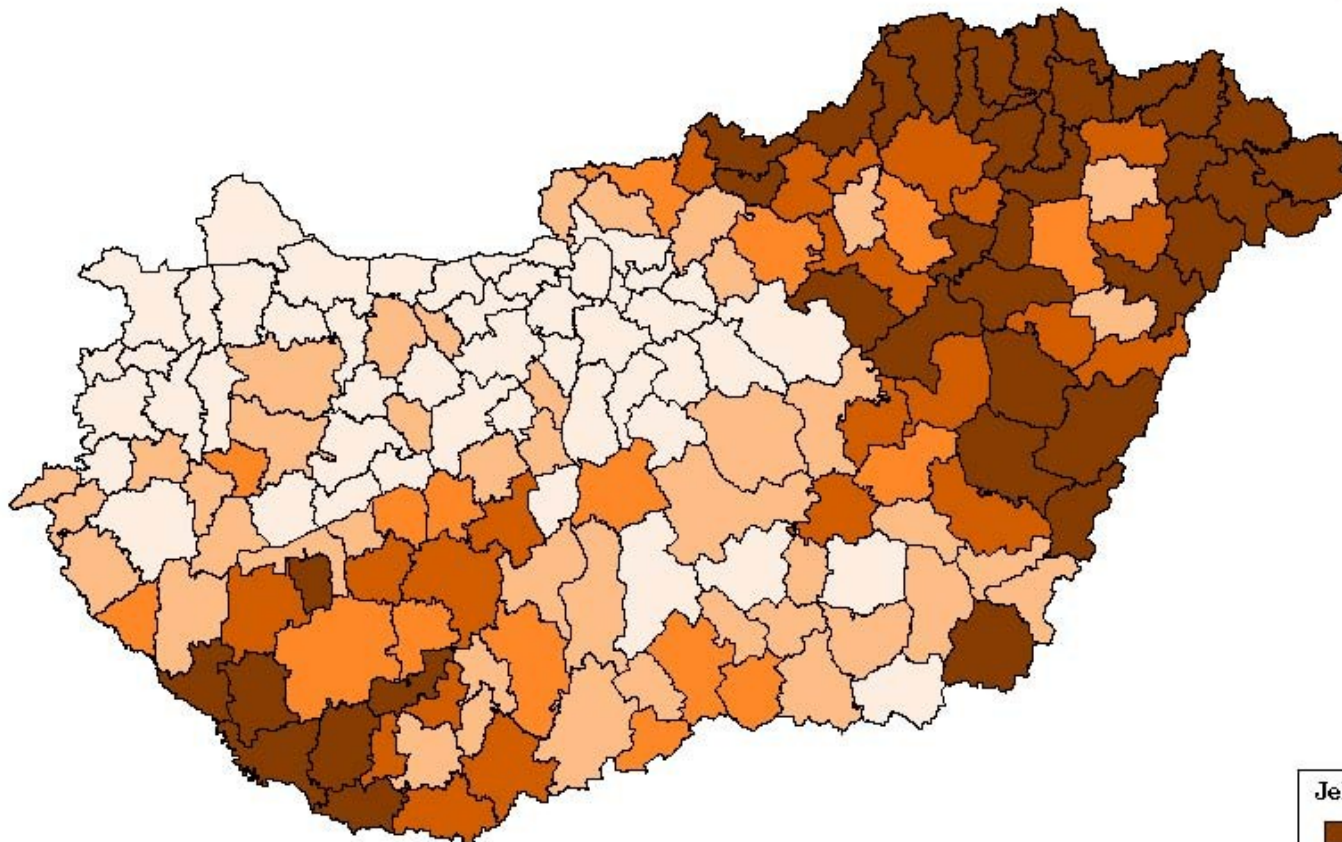
Munkanélküliség, belső struktúrák

Pályakezdő álláskeresők legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2009. december

Szociális problémák

Rendszeres szociális segélyben részesülők száma ezer lakosra 2002

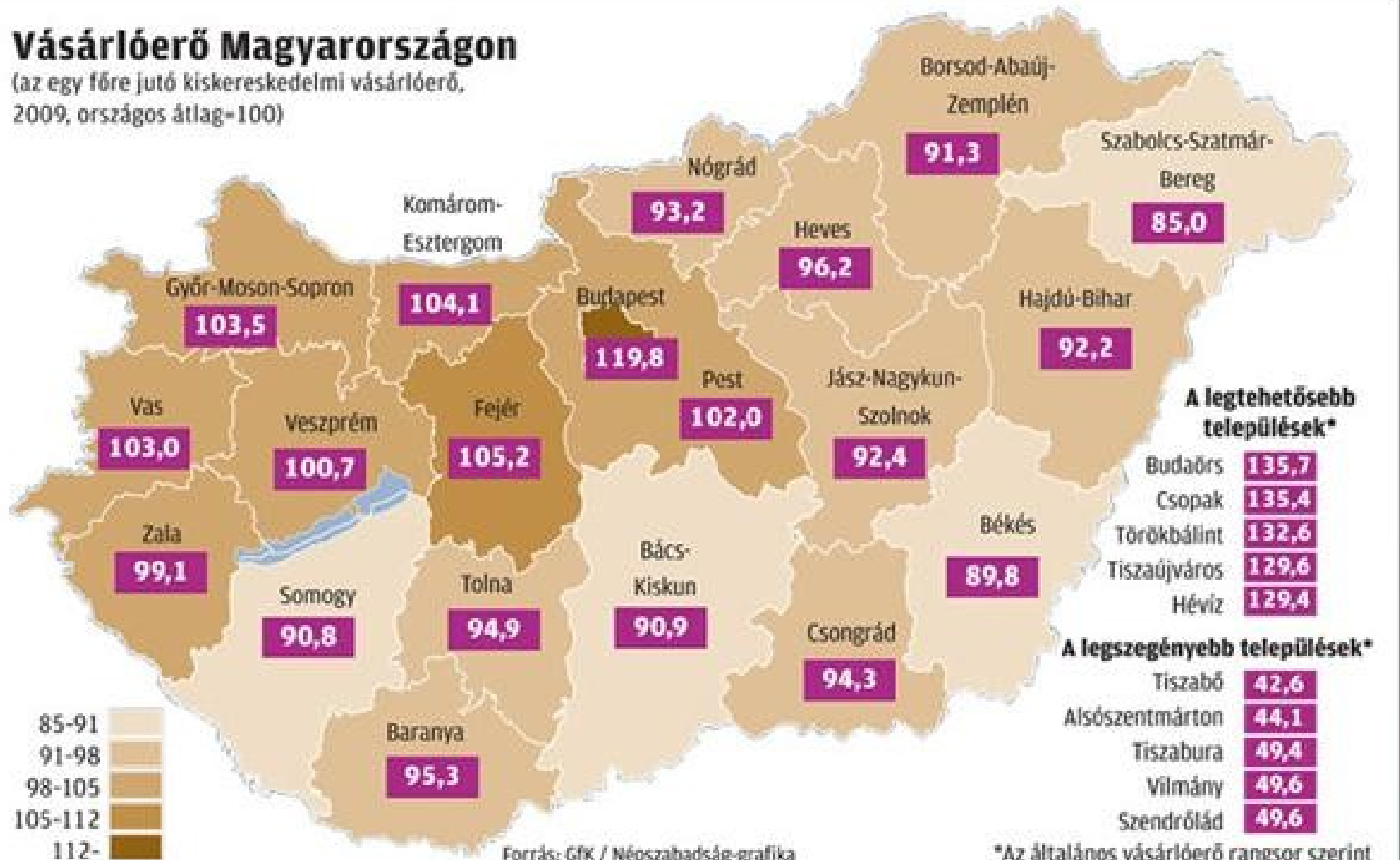
Jelmagyarázat

30.1 - 61.9
15.1 - 30.0
10.1 - 15.0
5.1 - 10.0
0.1 - 5.0

Jövedelmi helyzet

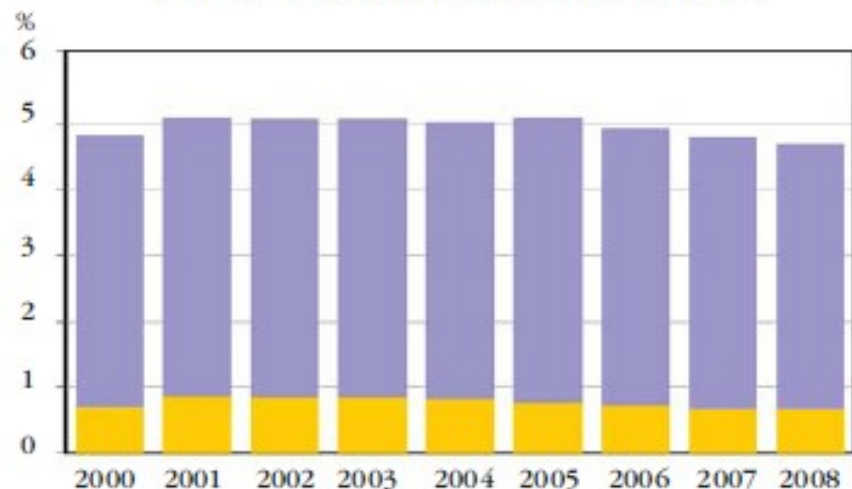
Vásárlóerő Magyarországon

(az egy főre jutó kiskereskedelmi vásárlóerő,
2009, országos átlag=100)

Kultúra, fogyasztási szerkezet

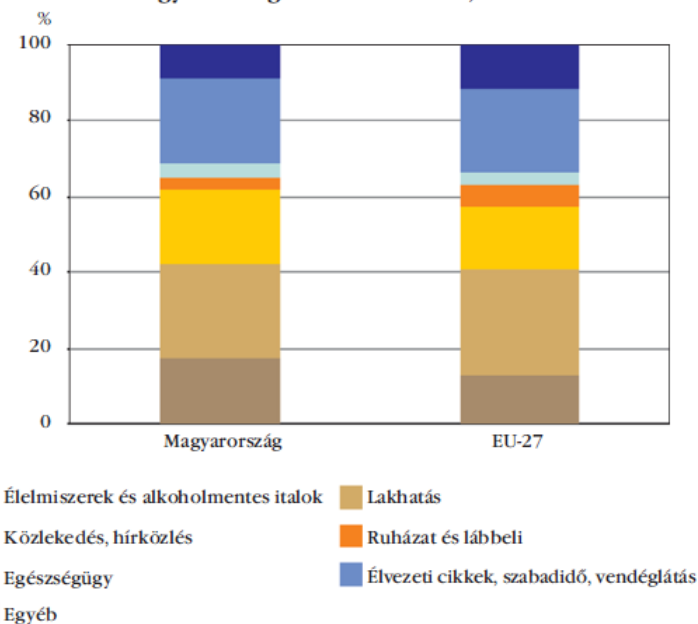
Kulturális kiadások a GDP százalékában

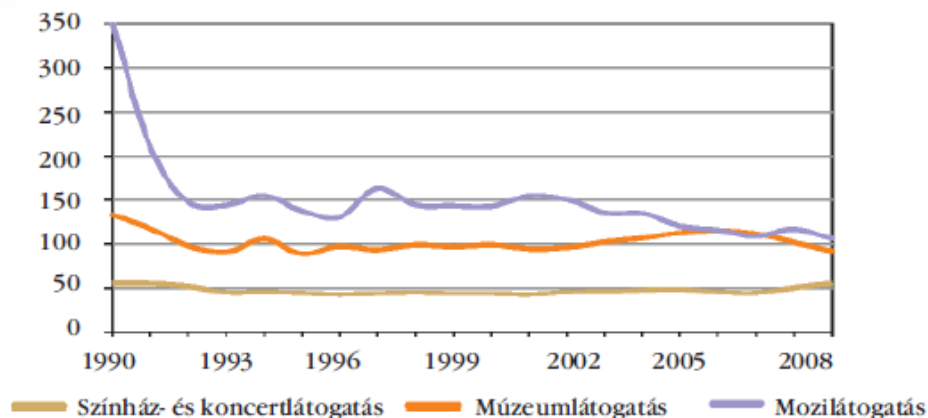
■ A háztartások kulturális kiadásai
 ■ A költségvetés kulturális kiadásai

www.ksh.hu

A háztartások fogyasztásának szerkezete
Magyarországon és az unióban, 2008

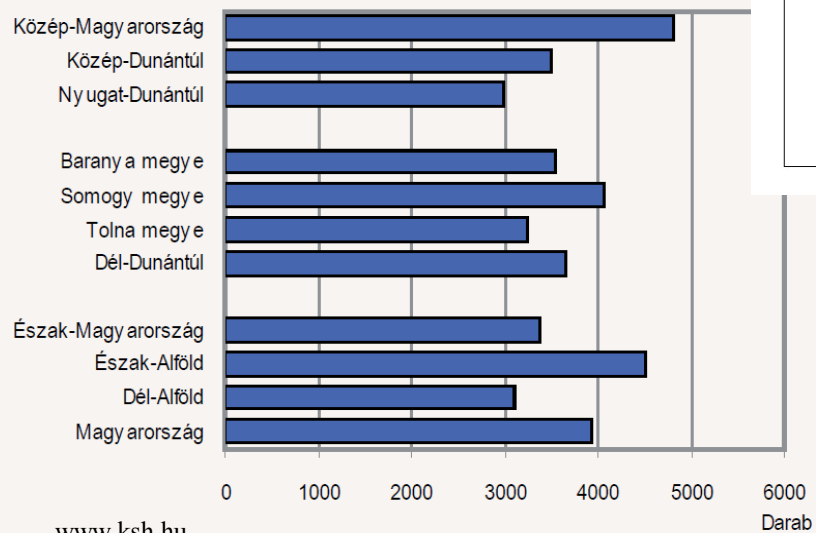
Néhány kulturális intézmény látogatottsága
(száz lakosra számolva)

Társadalmi devianciák:

- Bűnözés

Az ismertté vált bűncselekmények százezer lakosra jutó száma, 2009

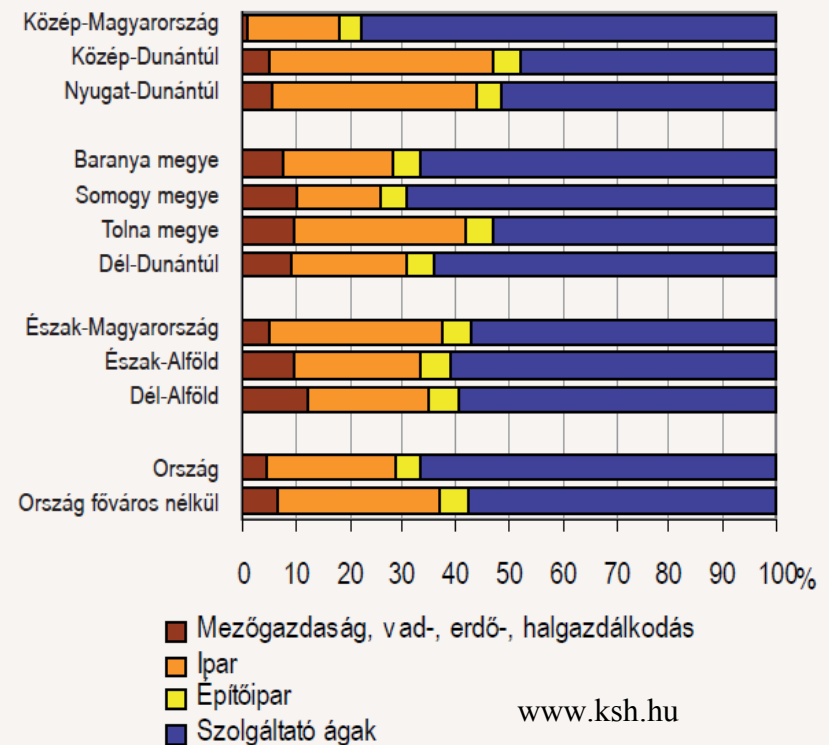
A 2009. évi betörések számának megyénkénti százalékos eloszlása

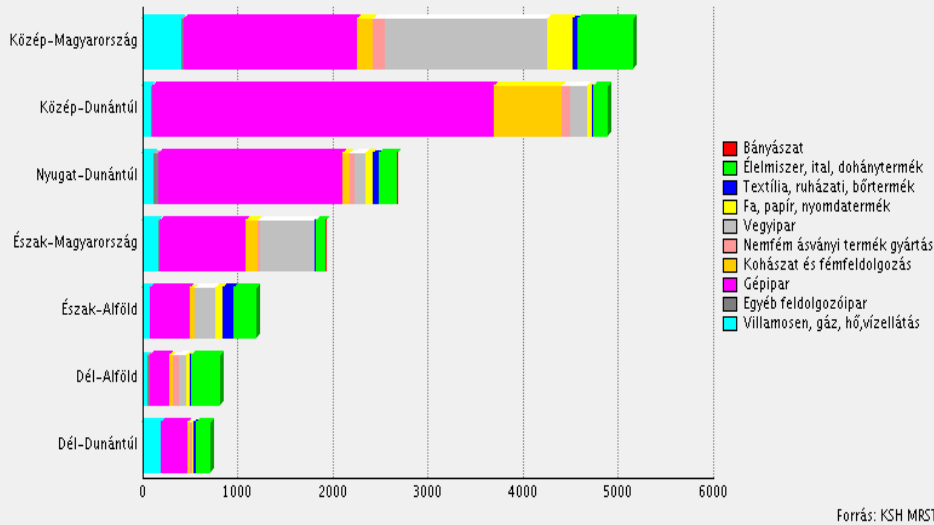
A régió felépítése III. Gazdasági szerkezet és színvonal

- Gazdasági tevékenységek
 - Gazdasági ágak
 - Iparágak jellemzői

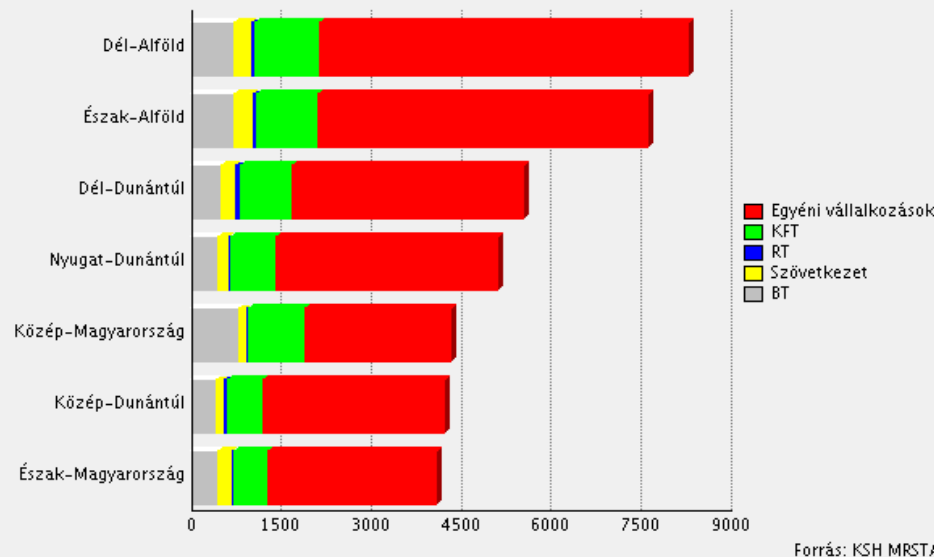
A bruttó hozzáadott érték gazdasági ágak szerinti megoszlása területi egységek szerint*, 2008*

Ipari termelési érték ágazati szerkezete (értékek milliárd Ft-ban)
regionális szinten (2006)

Mezőgazdasági vállalkozások megoszlása gazdálkodási forma szerint (db)
regionális szinten (2003)

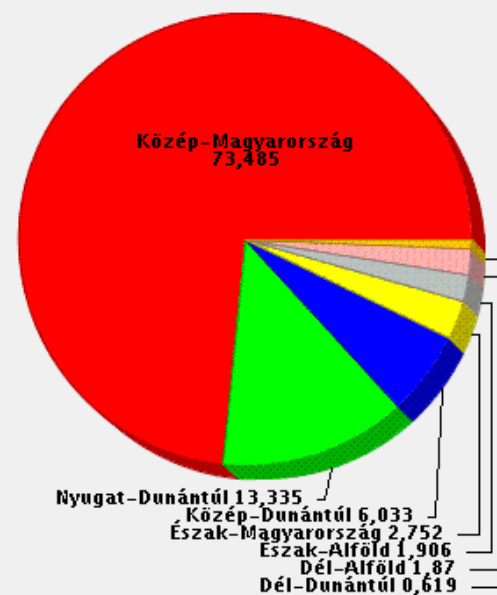
A régió felépítése III. Gazdasági szerkezet és színvonal

• Külföldi működő-tőke

Egy lakosra jutó külföldi tőke régiók szerint, 2008. december 31.

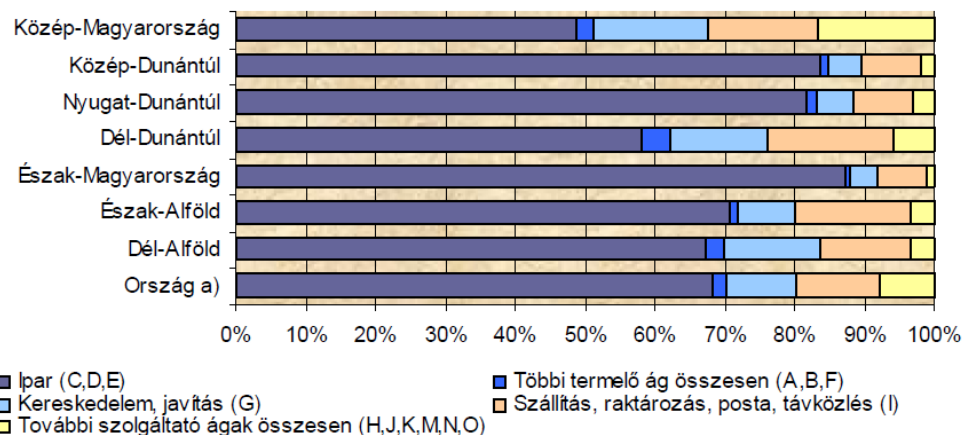

Külföldi tőkebefektetés országos részesedése (%)
regionális szinten (2006)

Forrás: APEH

A külföldi érdekeltségű vállalkozások beruházási teljesítményértékének
gazdasági ágak szerinti megoszlása, 2001–2007⁺

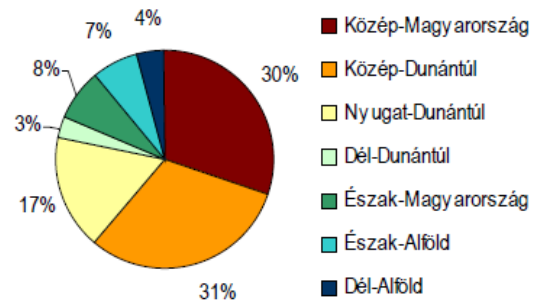

a) A külföldi telephelyen megvalósult beruházásokkal együtt.

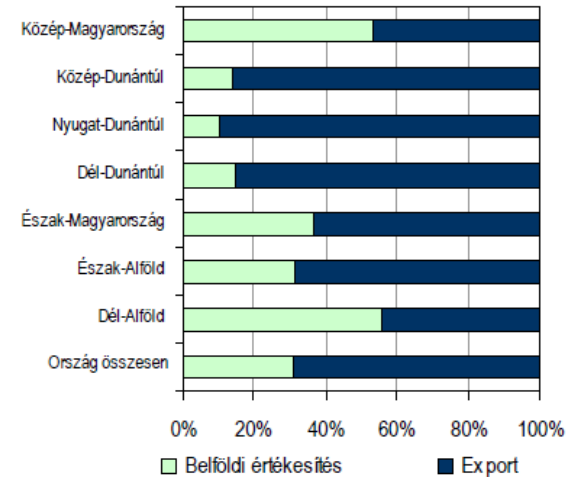
Külföldi vállalkozások és beruházások

A külföldi érdekeltségű 49 fő feletti ipari vállalkozások termelésének megoszlása és az értékesítés összetétele régióinként, 2008

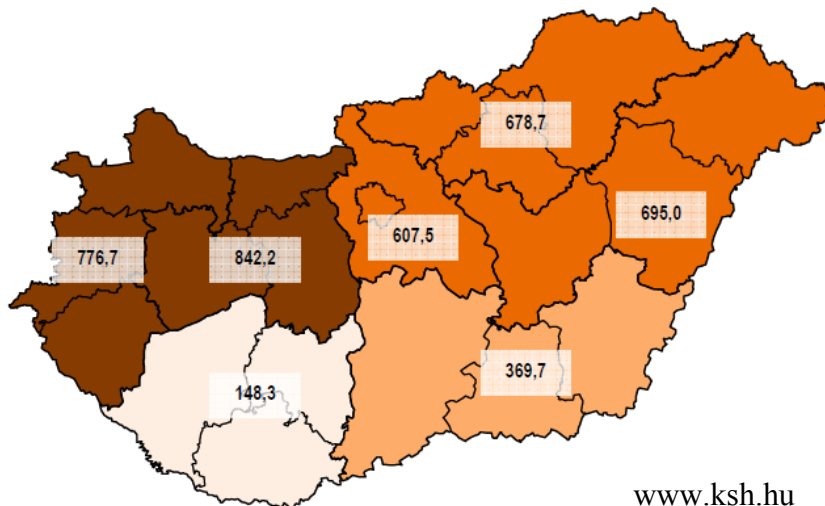
Az ipari termelés megoszlása

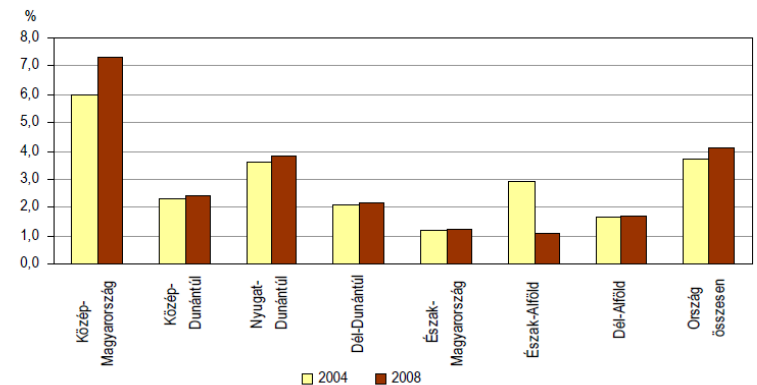
Az értékesítés összetétele

Egy külföldi érdekeltségű vállalkozásra jutó saját tőke régiók szerint, 2008 (millió Ft)

A külföldi érdekeltségű vállalkozások aránya a működő vállalkozások körében

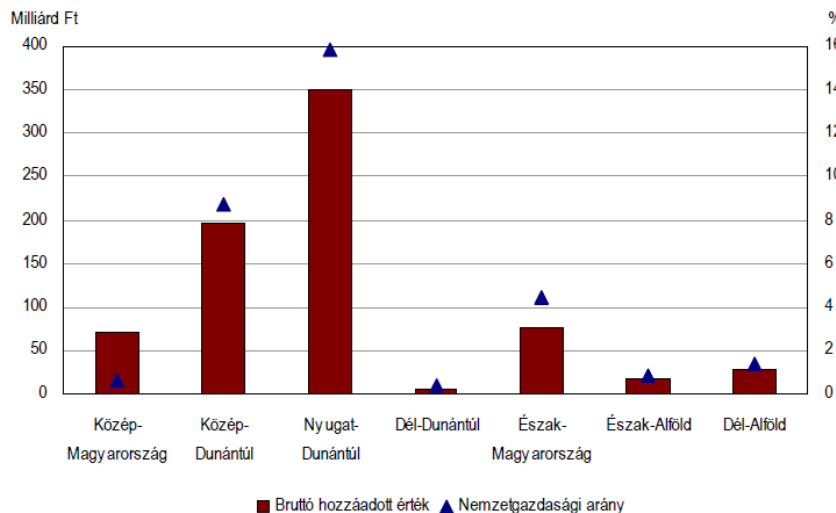

Ipari Parkok Magyarországon (2004. május)

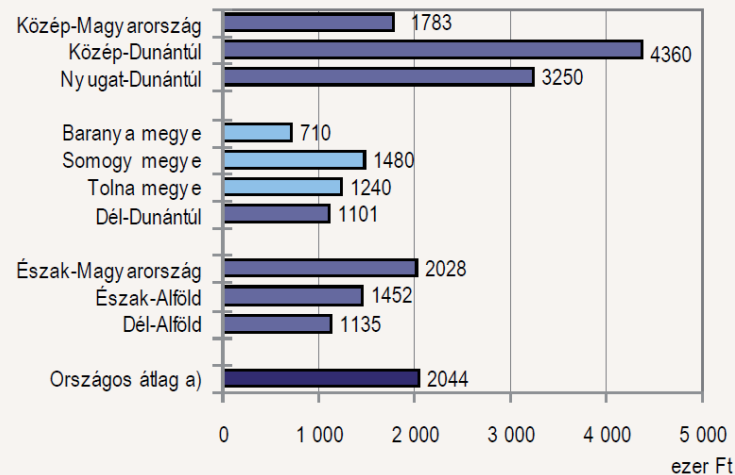
© Közlekedéstudományi Intézet Kht.

A járműipar gazdasági teljesítménye és nemzetgazdasági súlya a régiókban, 2008

Ipari parkok

Az ipari termelés egy lakosra jutó értéke*, 2010+

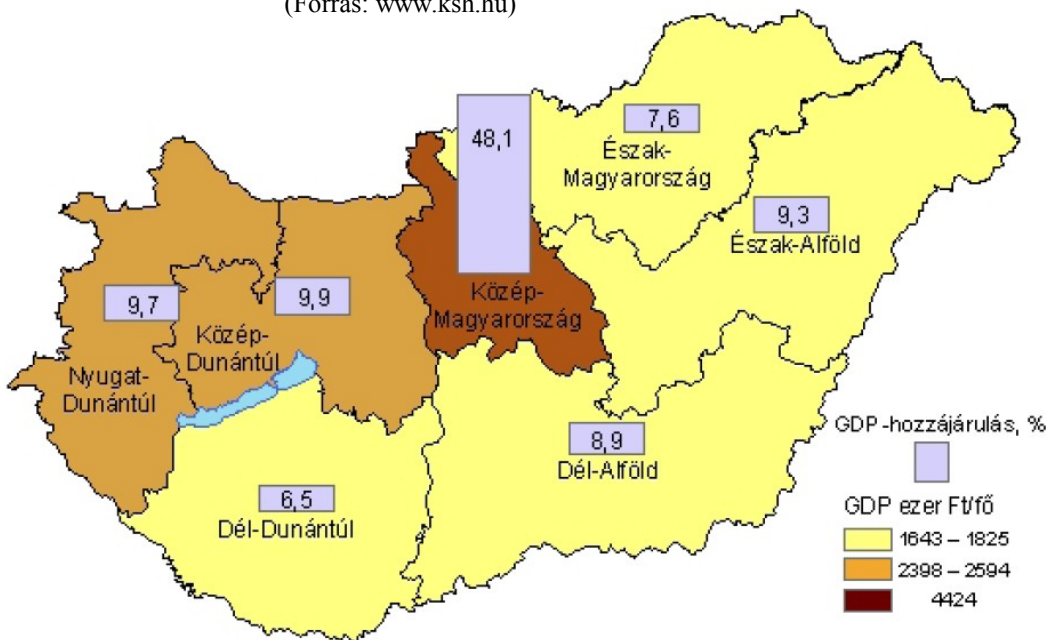

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.
a) Országhatáron kívüli termeléssel együtt.

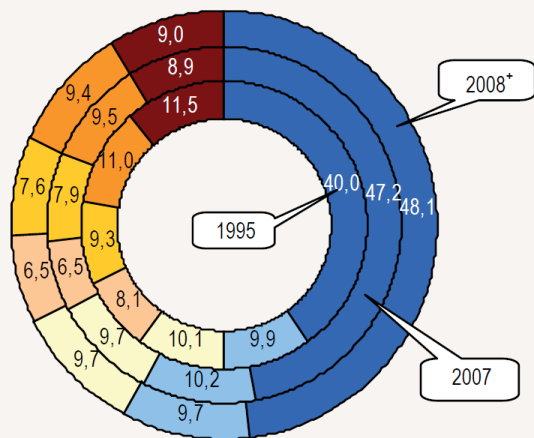
Hozzájárulás a GDP-hez és az egy főre jutó GDP, 2008

(Forrás: www.ksh.hu)

Gazdasági teljesítmények

A régiók részesedése az ország bruttó hazai termékéből*, %

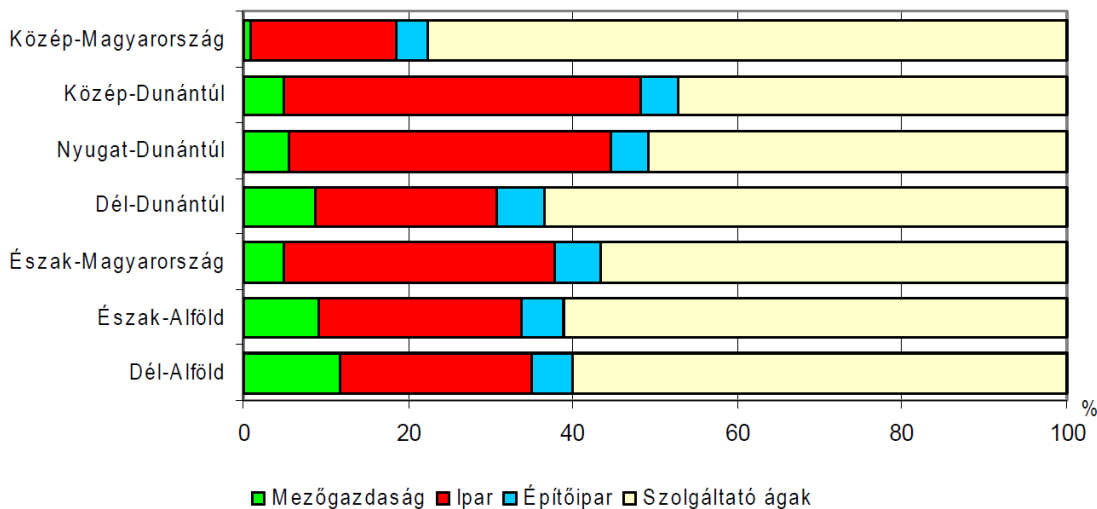

■ Közép-Magyarország ■ Közép-Dunántúl ■ Nyugat-Dunántúl
 ■ Dél-Dunántúl ■ Észak-Magyarország ■ Észak-Alföld
 ■ Dél-Alföld

*Folyó piaci beszerzési áron számítva.

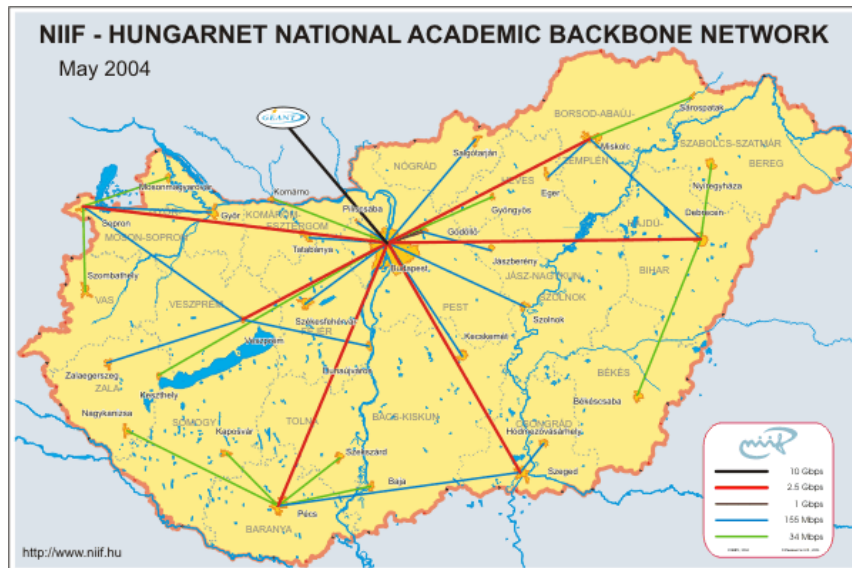
www.ksh.hu

A bruttó hozzáadott érték megoszlása a gazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2008

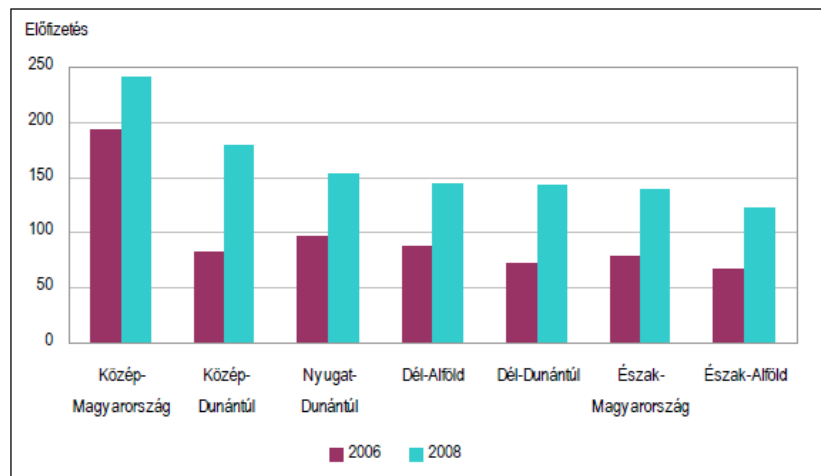
A régió felépítése IV. Tercier és kvaterner szektorok helyzete

- Tercier ágazatok
 - Közlekedés (közúti és vasúti hálózat)
 - hírközlés

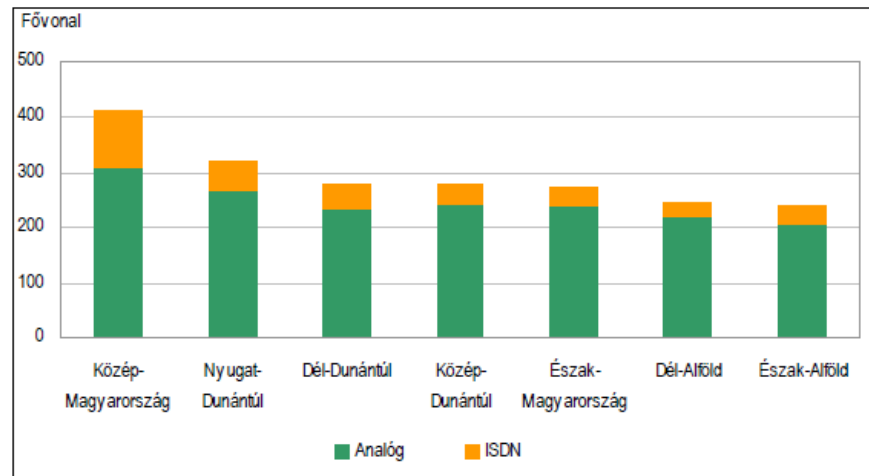

Info-kommunikációs ellátottság 1.

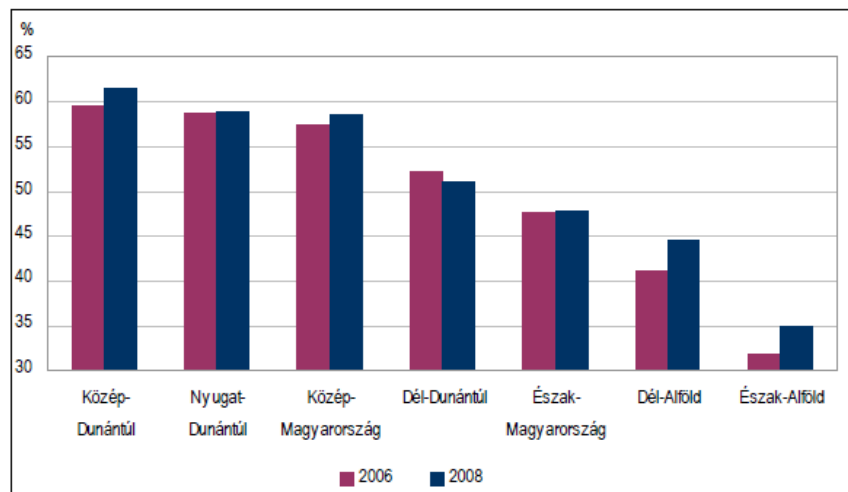
Ezer lakosra jutó internet-előfizetés

Ezer lakosra jutó távbeszélő-fővonal, 2008

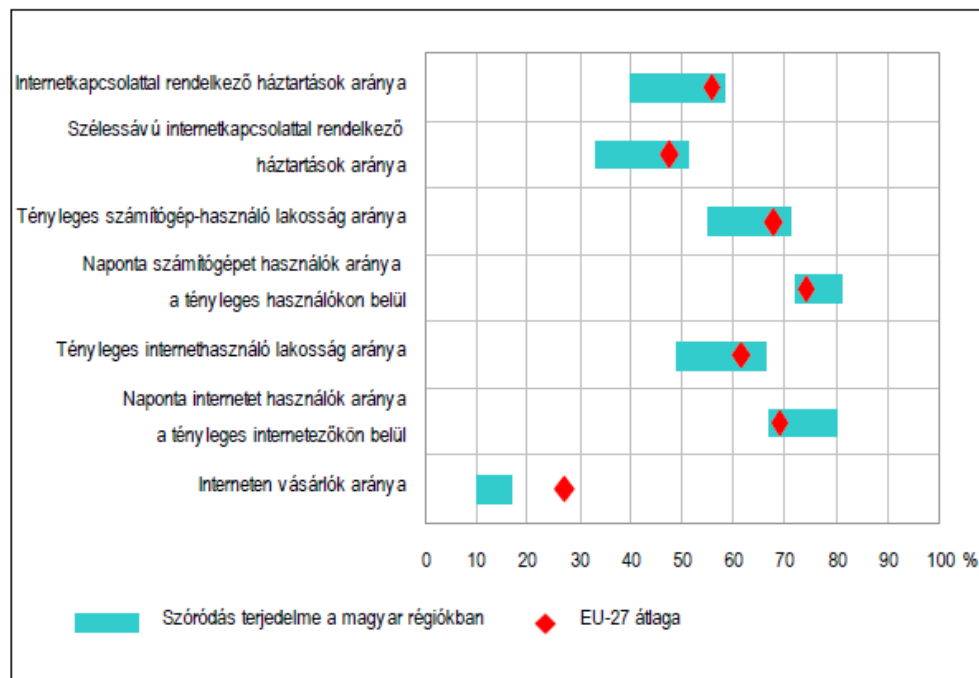

A kábeltelevízió-hálózatba bekapcsolt lakások aránya

Info-kommunikációs ellátottság 2.

Az IKT-ellátottság és az egyéni használat főbb jellemzői a magyar régiókban és az EU-27 átlagában, 2008

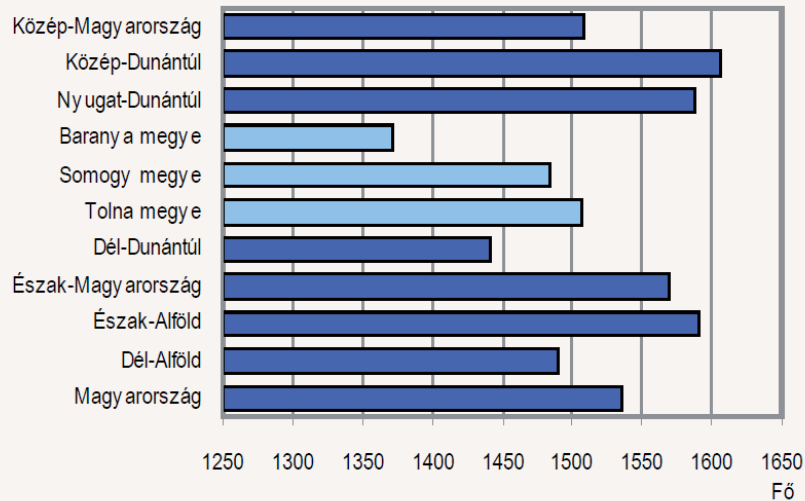

A tényleges internethasználó lakosság aránya, 2008 (százalék)

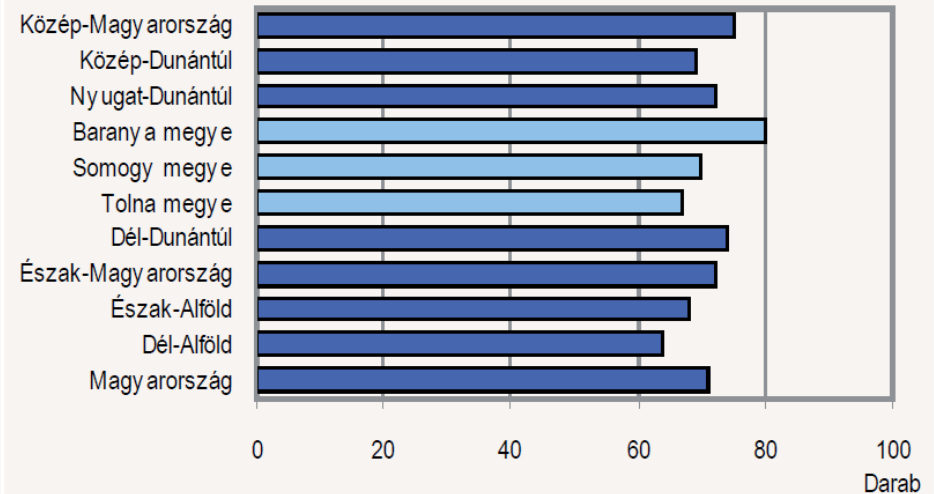

Egészségügyi ellátás

Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma, 2009

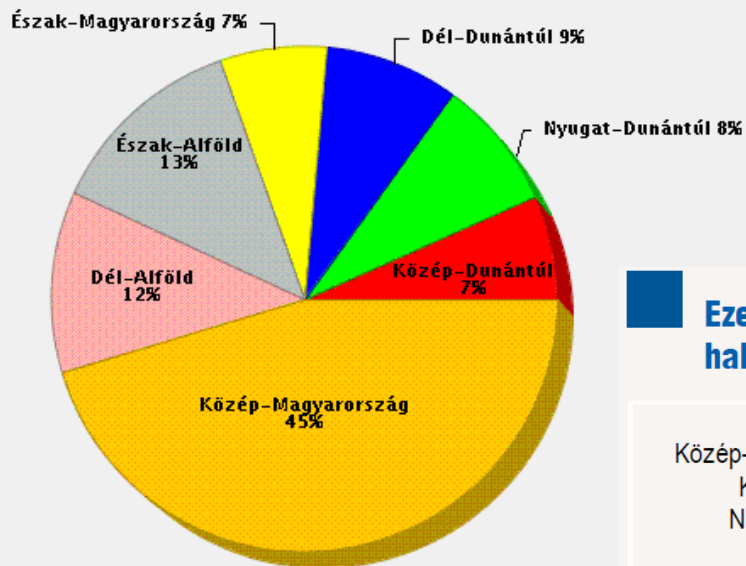

Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma, 2009

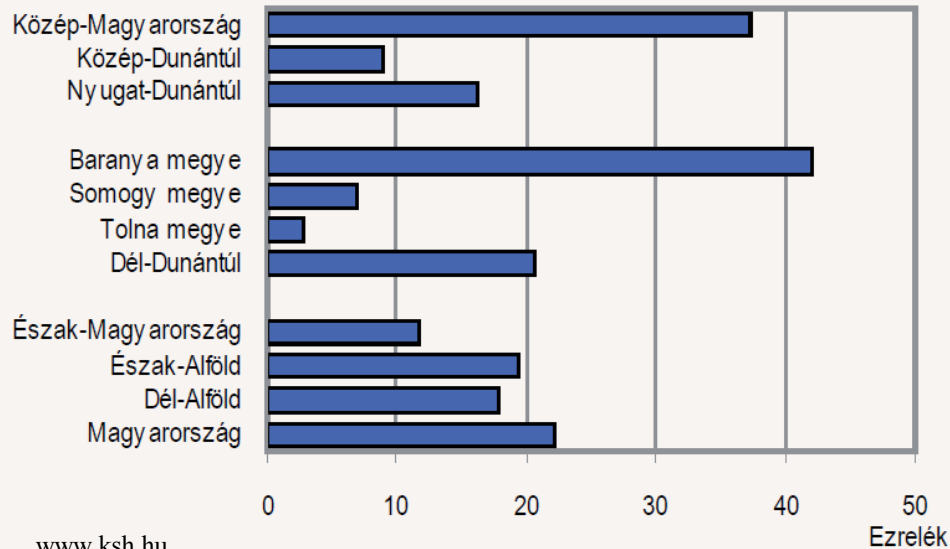
Oktatás

Felsőoktatási potenciál (nappali tagozatos hallgatók száma)
regionális szinten (2004)

Forrás: KSH TSTAR

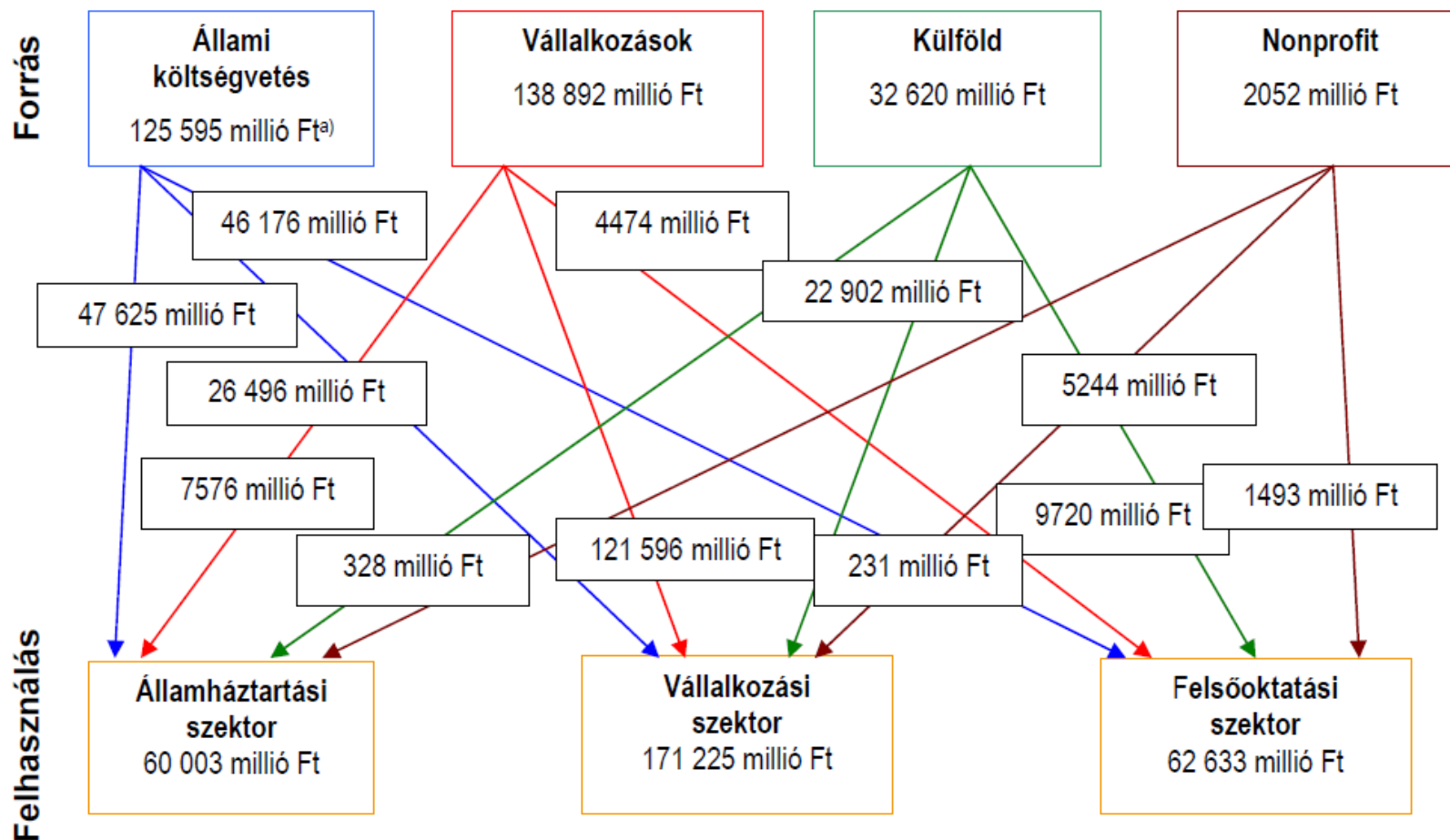
Ezer lakosra jutó nappali tagozatos egyetemi, főiskolai
hallgató, 2009

www.ksh.hu

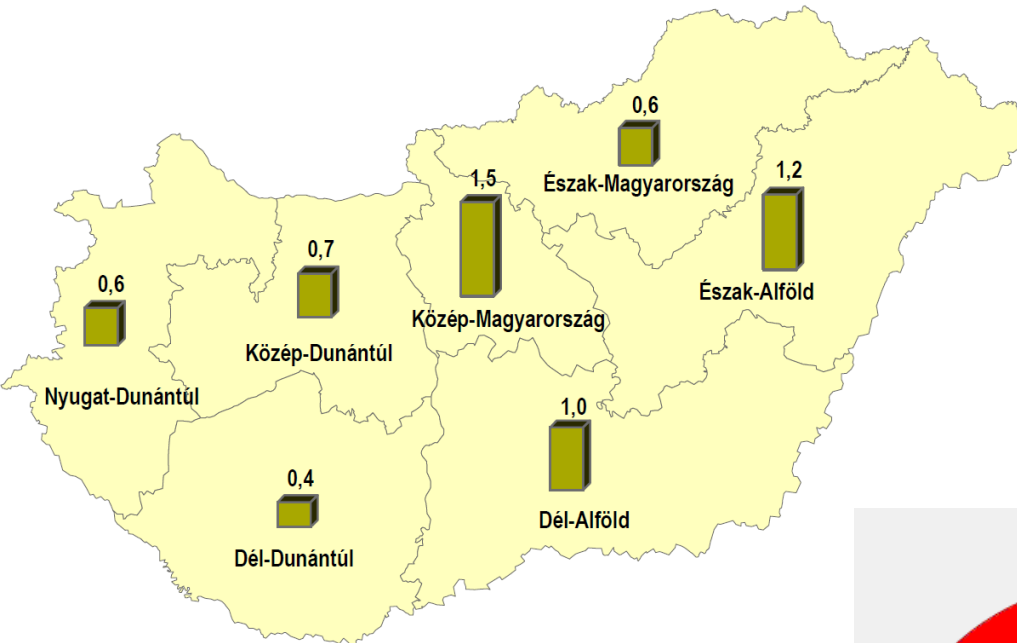
A kutatás-fejlesztés rendszere

A K+F ráfordítások forrásainak és felhasználásának áramlása szektorok szerint, 2009

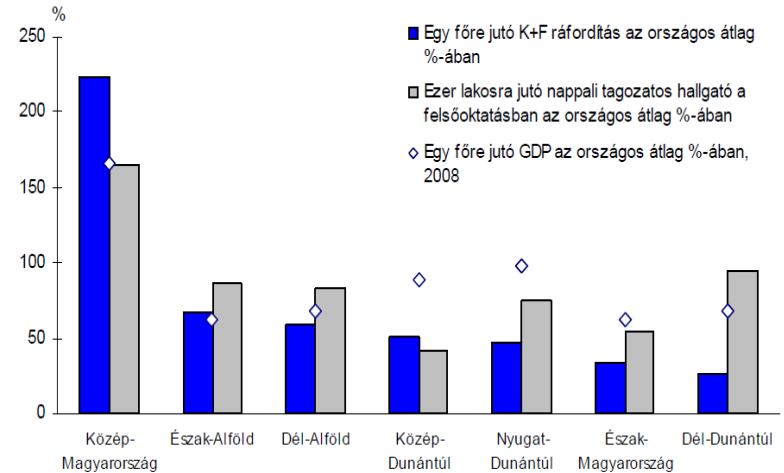

Kutatás-fejlesztés 2.

A K+F ráfordítások a GDP százalékában régióként, 2009

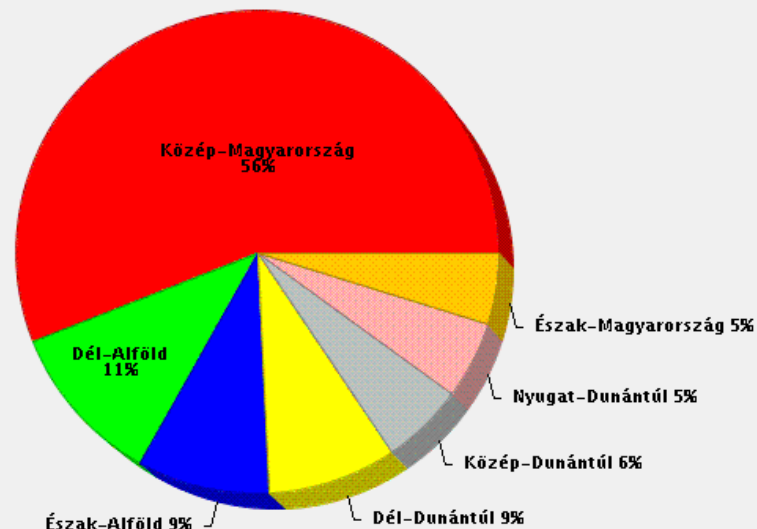

A K+F tevékenység, a felsőoktatás és a gazdasági teljesítmény relatív nagysága, 2009

www.ksh.hu

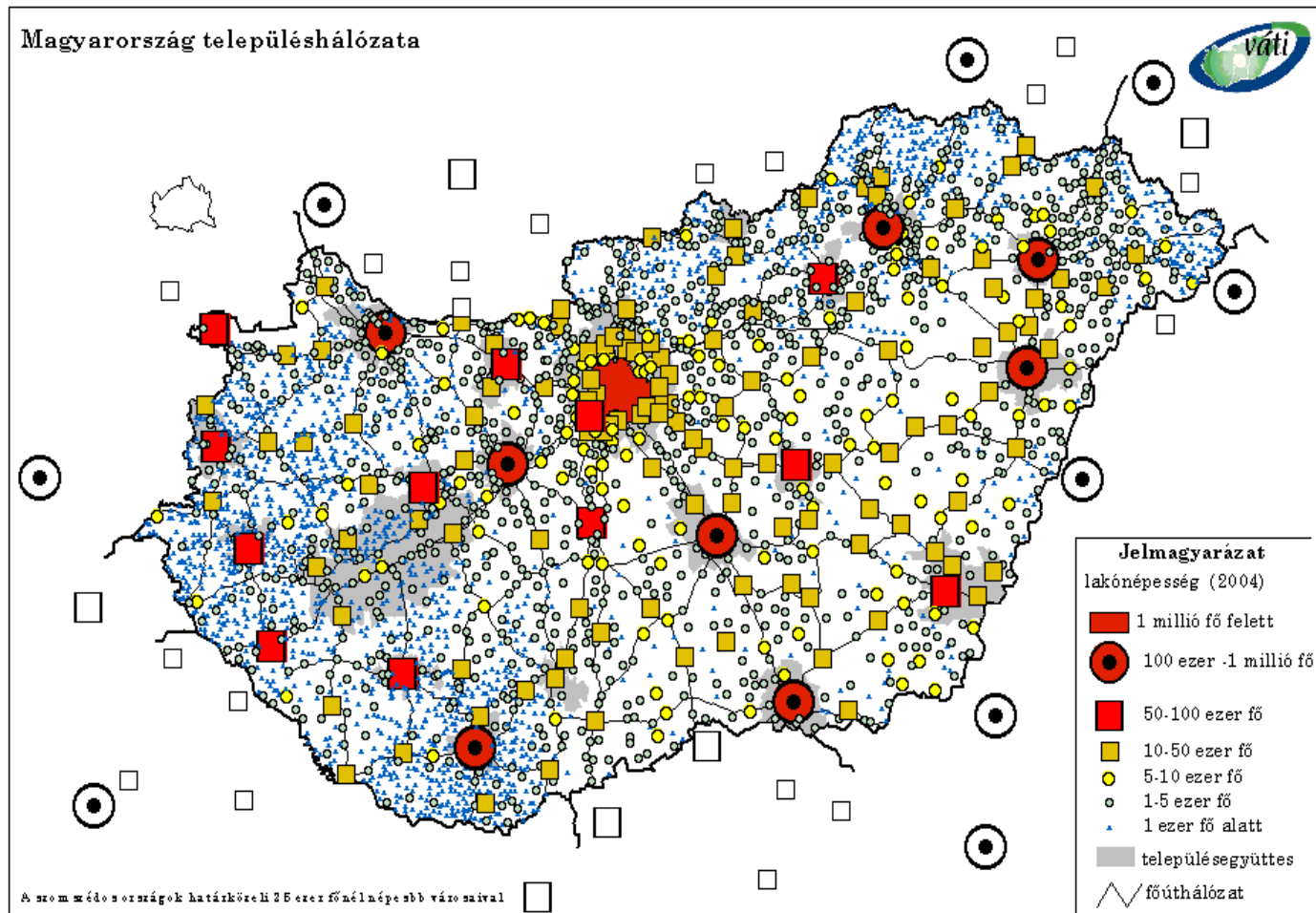
Kutatási potenciál (K+F létszám) regionális szinten (2006)

Forrás: KSH MRSTAR

A régió felépítése V. Településhálózat, lakossági infrastruktúra

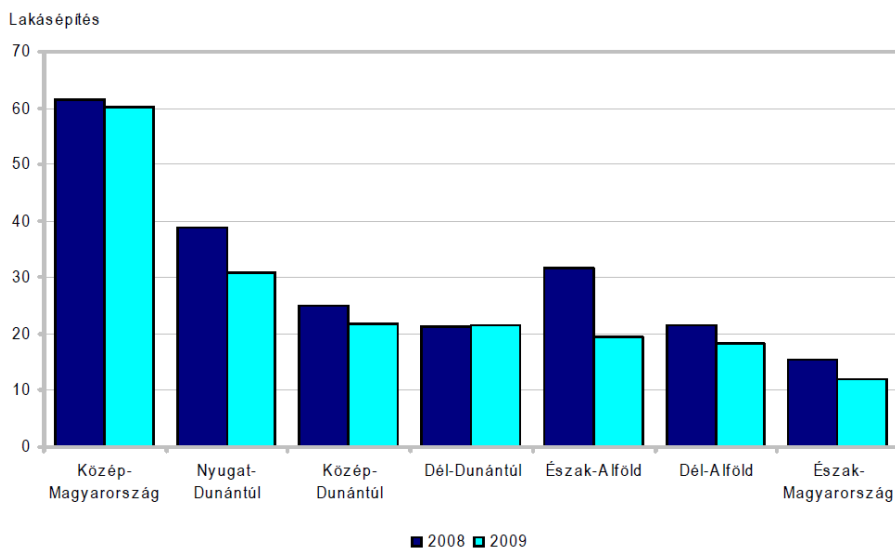
- Településhálózat

A régió felépítése V. Településhálózat, lakossági infrastruktúra

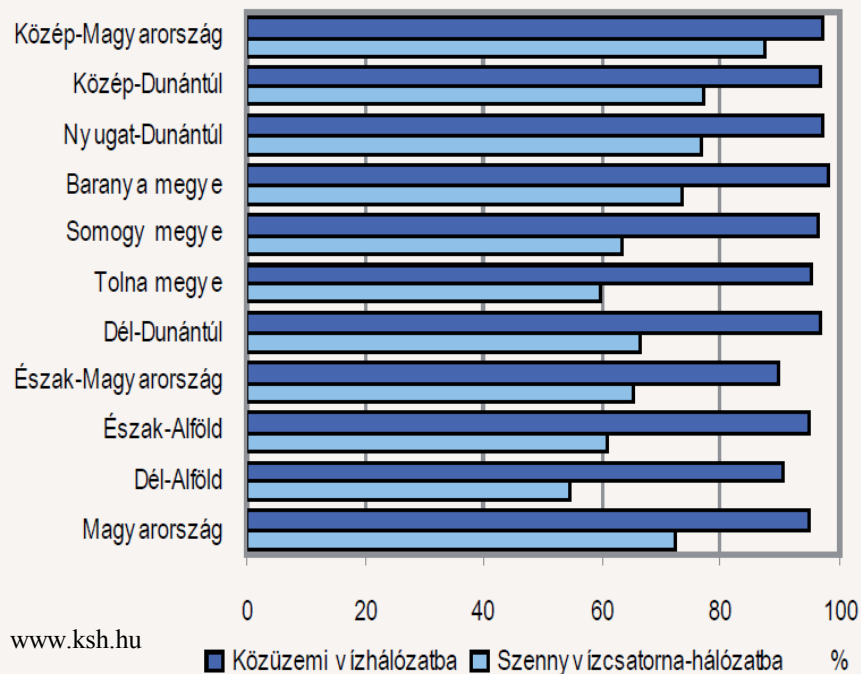
- Lakossági infrastruktúra
 - Víz, gáz, csatorna
 - Lakásállomány

Tízezer lakosra jutó épített lakás

www.ksh.hu

A közüemi vízhálózatba és szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2009. év végén

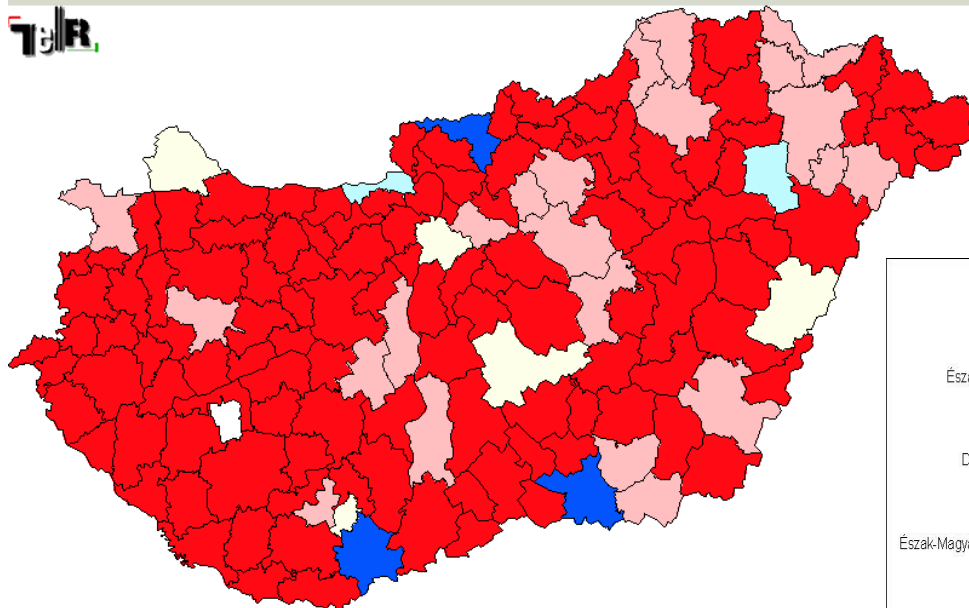

www.ksh.hu

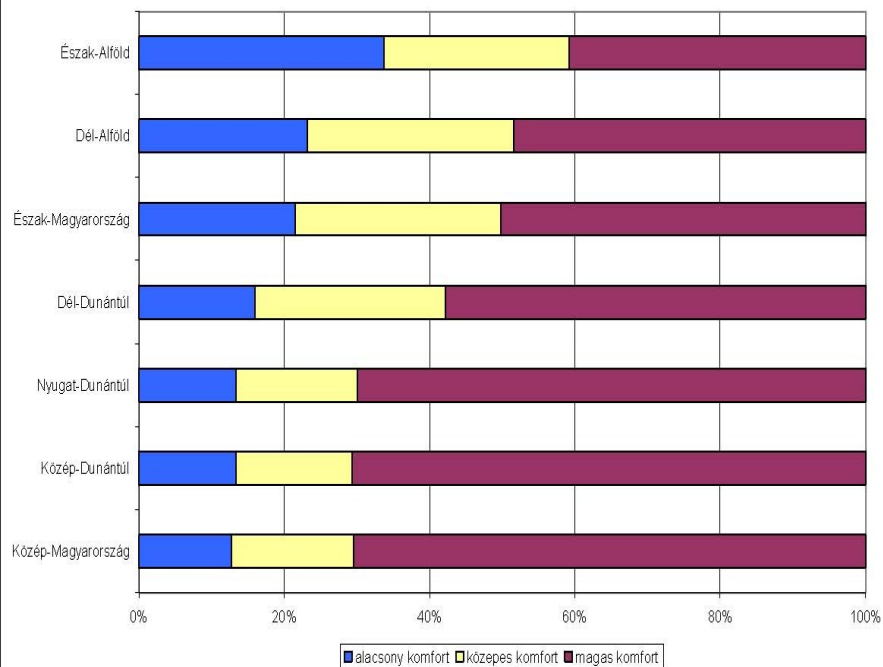
A régió felépítése V. Településhálózat, lakossági infrastruktúra

Tisztított, közcsonatomban elvezetett szennyvizek arány (kistérségenként)

TER

A lakosság aránya települési komfort kategóriáinként (2002)

A régiók felépítése VI.

- Összefoglalás (SWOT), regionális különbségek
- A régió jövőképe NFT II. ROP

Az összeállítás forrásai:

- A Dél-dunántúli régió és térségeinek felzárkóztatását és tökevonzó képességének javítását megalapozó helyzetfeltáró tanulmány- Tolna Megyei általános Művelődési Központ, KSH
- A Dél-Dunántúl helyzetértéklő tanulmánya az Országos Területfejlesztési Konceptióhoz 2004. DDRFÜ Pécs
- A Dél-Dunántúl Idegenforgalmának helyzetértékelése 2004. DDRFÜ Pécs
- A Dél-dunántúli régió stratégiai célrendszere (2007-2015) Dr. Kékes Ferenc 2005.05.17.
- Országos Területfejlesztési Konceptió (helyzetértékelés 2005)
- www.fejlesztéspolitika.gov.hu/dokumentumok
- Mészáros E.-Schweitzer F. (szerk.) 2002: Föld, víz, levegő. Magyar tudománytár 1. MTA Társadalomkutató Kp. – Kossuth kiadó Bp.
- Enyedi Gy.-Horváth Gy. (szerk.) 2002: Táj, település, régió. Magyar tudománytár 2. MTA Társadalomkutató Kp. – Kossuth kiadó Bp.
- Karátson D. (szerk.) 2000: Pannon enciklopédia, Magyarország földje. Kertek kiadó Bp.
- Perczel Gy. 2003: Magyarország társadalmi-gazdasági földrajza. ELTE Eötvös Kiadó Bp.
- Magyarország Atlasza 2001: Cartographia Bp.
- Területi statisztikai tükör V. évf. 26. szám; Dél-Dunántúli statisztikai tükör 2011/4. KSH
- Dél-dunántúli statisztikai tükör. 2010/5. szám KSH
- Dél-dunántúli statisztikai tükör 2011/5. sz. KSH
- Dél-dunántúli statisztikai tükör 2011/2. sz. KSH
- Dél-dunántúli statisztikai tükör 2011/3. sz. KSH
- Dél-dunántúli statisztikai tükör 2011/1. sz. KSH
- Dél-dunántúli statisztikai tükör 2009/8. sz. KSH
- Dél-dunántúli statisztikai tükör 2009/4. sz. KSH
- Kutatás-fejlesztés a dél-alföld megyéiben. KSH 2011. június <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/szegedkf.pdf>
- Kutatás és fejlesztés 2009 KSH (<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/tudkut/tudkut09.pdf>)
- A GAZDASÁGI FOLYAMATOK REGIONÁLIS KÜLÖNBSEGEI MAGYARORSZÁGON 2009-BEN http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gazd_reg_kulonb_2009.pdf
- A BERUHÁZÁSOK ALAKULÁSA A MAGYAR RÉGIÓKBAN AZ EZREDFORDULÓ UTÁN KSH Pécs, 2008. december <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/beruhazasreg.pdf>
- A járműipar helyzete és szerepe a Nyugat-Dunántúlon. KSH 2011. május <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gyorjarmuipar.pdf>
- A külföldi érdekeltségű vállalkozások tevékenysége a régiókban KSH 2010. július <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/gyorkulfoldierdek.pdf>
- Az infokommunikációs eszközök elterjedtségének regionális különbségei KSH 2009. szeptember <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/iktreg.pdf>
- MAGYARORSZÁG SZÁMOKBAN 2009 KSH <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/mosz/mosz09.pdf>